

ŠKOFIJSKI LIST

133.

Pastoralne konference v letu 1917.

(† Anton Bonaventura, knezoškof.)

Vsako leto me močno potolažijo dnevi, katere si določim, da pregledavam zapisnike in elaborate pastoralnih konferenc. Niso izgubljeni dnevi, ki jih za ocenitev uporabim. Pregledane in prešojene elaborate dobite gospodje nazaj, razven onih, ki so v Škofijskem Listu ponatisnjeni. Ocenitev, in sicer prav ugodno, Vam tu podajam.

I.

Do današnjega dneva, 2. novembra, sem poročila dobil iz dekanij: Ljubljanska okolica, Kočevje, Idrija, Kamnik, Litija, Loka, Moravče, Novo mesto, Postojna, Radovljica, Ribnica, Trebnje, Trnovo, Vrhnika, Žužemberk. V dekaniji Leskovec ni bilo sestanka, pač pa sem prejel tri elaborate.

V imenovanih župnijah se je konferenc udeležilo 326 gospodov, 5 jih je izostalo opravičeno in samo 8 neopravičeno. Na vprašanja sem dobil 60 odgovorov od gospodov, ki so po škofijskih določilih dolžni odgovoriti pismeno. Prosto-voljno so o sestankih poročali in vložili pismene odgovore gg.: župnik Mrkun na vprašanje o dobrodelnosti, župnika Orehek in Drolc o vzrokih inladinske sprijenosti, župnik Žust, ekspozit Vodopivec, beneticijata Kogej in Majdič o času in pripravi za prvi prejem sv. zakramentov, beneticijat Majdič tudi o dobrodelnosti.

Splošno so odgovori prav dobri, okolnostim in času primerni, praktični in z malimi izjemami tudi korektni. Odlikujejo se posebno odgovori gg.: Črnilec, Osolnik, Vavpotič, Tavčar Matej, Lederhas, Frakelj, Pfajfar, Gorše, Sparhakl, Kres, Turk, Kramarič, Pucelj, Orehek, Kogej, Drolc. Tudi zunanja oblika je splošno prav lična. Vendar je pa več gospodov, ki so odgovore spisali prehitro, da so, akoravno stvarno prav dobri, stilstično in slovnično zares pomanjkljivi.

Sodeč po zapisnikih so bile razprave same sploh dosti, na več krajih jako živahne, tudi splošno zanimive, poučne, korektne; nekorektnih trditev in predlogov je, hvala Bogu, prav malo.

II.

Odgovori na vprašanja so po vsebini mnogovrstni. Kolikor morem soditi, so samostojni. Iz mnogih se more posneti temperament pisateljev. Naj presodim odgovore, kar je mogoče, stvarno.

1. O starosti in pripravi za prvi prejem sv. zakramentov itd.

1.

Največ zanimanja je vzbudilo prvo vprašanje o starosti in pripravi za prvi prejem sv. zakramentov in o uspehu njihovega pogostega prejetanja. Pri tem vprašanju nisem nameraval sprožiti teoretičnega obravnavanja, ampak le zvedeti sem hotel, kako se to vrši po posameznih župnijah ali vsaj dekanijah. Pouk sam je jasen iz dotične zapovedi Pija X. in iz točne razlage v naši knjigi: »Instructio pastoralis«. Večinoma so gospodje vprašanje tako razumeli.

O dovoljni starosti za prvi prejem sv. zakramentov se je mnogo govorilo. Iz zapisnikov posnamem predloge dveh konferenc: »Držimo se navodil v »Instrukciji« in ravnajmo se po okoliščinah in razmerah. Kakor hitro spoznaš, da je prišel otrok k pameti, pripravi ga na sv. obhajilo, bodisi v prvem ali drugem šolskem letu (Novo mesto).« Še bolj točno: »Auf Grund von Erfahrungen empfiehlt die Konferenz folgendes Vorgehen: Die besseren Schüler können schon im ersten Schuljahr die heilige Kommunion empfangen, im 2. Schuljahre alle. Beichte und Kommunion sollen nicht ganz gegen das Ende des Schul-

jahres verschoben werden! (Gottschee).« V zapisniku dekanije Litija so našteje župnije, v katerih se otroci pripuščajo prvič k sv. zakramentom v 1. in 2. šolskem letu: Šmartno, Dobovec, Janče, Polšnik, Primskovo, Svibno, Štanga; v drugih župnijah se pripuščajo v 2. in 3. šolskem letu, edino v župniji Javorje šele v 3. šolskem letu.

Priprava za prvi prejem sv. zakramentov dela pač vsem gospodom precej preglavice. Vsi gospodje tožijo, kako zavira pripravo vojni čas in zanemarjena družinska vzgoja. Šola traja malo mesecev otroci izostajajo, pozimi nimajo obleke, mati, preveč zaposlena, se ne more z otroki pečati, zato so otroci umsko večinoma jako zaostali. Mnogi gospodje so ugibali, kako naj se ti otroci nauče opraviti neposredno pripravo posebno za sv. obhajilo in za zahvalo po njem. Ker elaborata koplanov Tavčar in Pucelj o raznih težavah in ugovorih prav lepo in jedrnato razpravljata, naj ju prinese Škofijski List. Prav originalna in krepka je v tem oziru obravnava beneficijata Kogejca, katera se je tudi ponatisnila, in želim, da jo prečitata.

Mnogi gospodje so poudarjali, koliko pomaga Marijin vrtec v šoli in pa Marijina družba žena. Te žene hodijo rade k pouku, zavedajo se svojih dolžnosti, kar se pri otrocih prav močno pozna. Pomagale bi tudi starejše sestre otrok, posebno one iz Marijine družbe.

Kar se tiče pogostega sv. obhajila otrok, so pač v nekaterih razprostranih in hribovskih župnijah ovire tako velike, da so skoraj nepremagljive. Vendar pa posnamem, da skoraj povsod prihajajo otroci k sv. obhajilu vsaj enkrat mesečno; drugod vsaj dvomesečno. Precej župnij ima otroke, ki hodijo k sv. obhajilu na 14 dni, vsako nedeljo, po vsaki spovedi večkrat zapored.

Prav genljivo pišejo gospodje o prečudnih uspehih zgodnjega in pogostega sv. obhajila. Naj nekatere spise navedem:

»Boječe sem gledal, kako bo izpadlo prvo sv. obhajilo, pri katerem je bilo več otrok, ki niso še izpolnili 7 let. Bal sem se, ker sem slišal, kako slabo se obnašajo, in o drugih neprilikah. Ves trud je bil obilno poplačan, ko sem videl neko nepopisno srčno radost in srečo malih tik pred sv. obhajilom, ko sem jih nagovoril. Tudi njih obnašanje, katerega niti od daleč nisem pričakoval pri tako malih otrocih, ki so bili vsi iz prvega oddelka, mi je uvrгло vse ugovore, ki sem jih poprej slišal. Moj prednik je pripuščal otroke prvega šolskega leta k sv. obhajilu. In ti šolarčki najrajši in z veseljem pristopajo k sv. obhajilu ne le me-

sečno, ampak bolj pogostokrat, in sicer nesiljeni, ampak sami od sebe. Čutijo potrebo po duhovnem kruhu. Premagati pa morajo velike težave, saj morajo po slabih in oddaljenih potih hoditi do cerkve. Otroci pogostega sv. obhajila se na splošno lepše obnašajo, bolj pazijo in so bolj poslušni. Obtožujejo se raznih nepopolnosti, ki so za druge brezpomembne. Neko posebno razumevanje in dovtetnost za krščansko, lepo življenje obrodi večkratno prejetje svetih zakramentov pri malih.« (Osolnik v Čemšeniku.)

Drugi gospod piše o pripravi in o uspehih takole: »... glavna stvar je v tej pripravi srčna želja po sv. obhajilu in stan milosti božje... zato je otrok sposoben že v prvem razredu, če je doma le količkaj evharistično vzgojen. Živ zgled matere, njena prisrčna beseda največ pripomore, da otrok Jezusa vzljubi... Ure priprave so ure veselja. Je pa tudi dosti otrok, ki jim mati o Jezusu ni nikoli govorila... To so zapuščeni otroci, ki komaj vedo, da imajo starše, ki okoli njih mrgoli vsaki dan nebroj slabih vzgledov, ki jim lete na ušesa same kletve in grde besede... tem otrokom je treba posvetiti največjo ljubezen in jih previdno voditi k mizi Gospodovi.«

Uspehi: Prvega sv. obhajila se udeležijo otroci dosti zbrano in pobožno. Moliti sicer ne znajo veliko, pa to ni glavno. Prvikrat jim bere katehet pripravo in zahvalo... pozneje opravljajo sami, seveda prav kratko... Zmolijo par zdihljajev, kakor: »Jezus, tebi živim«... še prej naj obude kratko akte vere, upanja in ljubezni. In če se še lepo obnaša, je menda zadosti za takega šolarčka... v drugem letu se pa otroci natančneje uče pripravo in zahvalo po molitveniku. Sadovi prvega sv. obhajila so prav razveseljivi, vsaj pri večini. Njih lepo obnašanje v šoli in doma jasno priča, da so globoko čutili združenje z Gospodom. Doma rajši ubogajo, vsaj v začetku, to priznavajo starši sami in niso več tako trmastí. Lahko jih je pridobiti za pogosto sv. obhajilo, saj komaj čakajo nedelje ali praznika, ko bodo zopet imeli priložnost bližati se angelski mizi. Pri nekaterih otrocih se pa zdi, kakor da bi jim sv. obhajilo malo koristilo. Pa mi ne poznamo skrivnosti vesti. Sadovi se ne pokažejo takoj v vsestranski popolnosti... pač pa v tem, da se vedno bolj manjša število smrtnih grehov, oziroma da se smrtnih grehov varujejo in da čisto žive... Tudi, če se ne bi pokazali nobeni drugi uspehi, kakor da se otrok varuje smrtnega greha, moramo biti zadovoljni... vse to vpliva na versko življenje v fari. Opazil sem, da gredo matere, ki so bile poprej bolj mlačne, večkrat k spovedi, da

z otroki skupno pristopijo k mizi Gospodovi.« (Gorše s Koroške Bele.)

Sličnih poročil in zanimivih podatkov o pripravi za spoved in sv. obhajilo je še prav mnogo. Kako lepo iz izkušnje pišejo gospodje Turk, Kallan, Lederhas, Sparhakl, Frančič, Frakelj in drugi.

Tako ogromna večina dobrih katehetov. Kaj boste rekli o sledečem poročilu v zapisniku neke dekanije: »K debati se najprej oglasi župnik..., ki poudarja, kako lepi so bili sadovi prvega sv. obhajila po prejšnjem načinu... Dotakne se vprašanja, če se je dosegel z zgodnjim sv. obhajilom namen, da so otroci boljši, da imajo manj strasti. Poudarja, da ima on najslabše izkušnje... otroci omrznejo, učiti se nočejo več, ker so bili že pri sv. obhajilu. Priporoča, naj se puste katehetom popolna prostost za prvo sv. obhajilo in spoved, ki naj bi bila v 7. letu, obhajilo pa v devetem; če pa kdo ne odgovarja, naj se ga pusti še čakati. Proti vesti bi bilo, ako bi kdo prepovršno ravnal, ker tu gre za duše. Naj se pusti duhovniku popolna prostost.« Slično je govoril še drugi župnik v isti dekaniji in je ponovil trditev: »Uspeh v šoli je silno nezadovoljiv, ker otroci in starši mislijo, da takemu otroku ni treba več znati in učiti se.«

Zoper te pritožbe podaja prav dober odgovor pismena razprava nekega kaplana v drugi dekaniji. Čujte, kaj piše: »Kakšna naj bo priprava za prvi prejem? Priprava bodi otrokovemu spoznanju in umevanju primerna. Zelo važno je, da se ne zahteva preveč, oziroma ne pretežkih odgovorov. Tako se je grešilo, preden je izšel odlok rimske kongregacije. Ravno zato ni bil uspeh najboljši. Večkrat se je celo nasprotno doseglo, kakor pa se je nameravalo. Ne da bi se otrokom vnelo veselje za večkratni prejem sv. zakramentov, si jim je isto naravnost zagrenilo še pred prvim prejemom. Taki se v poznejših letih le neradi spominjajo izrednega truda, ki so ga imeli s pravico za sv. obhajilo. Skoraj nemogoče, da bo v poznejših letih imel veselje do sv. zakramentov, kdor ga ni občutil že v svoji mladosti.«

»Kakšen je uspeh zgodnjega in pogostega prejetanja sv. zakramentov? Spočetka je bilo... mnogo pomislekov. Trdili so nekateri, da tako mali otroci ne bodo s pridom, ampak le bolj vnanje sv. zakramente prejemali. Mnogi so se tudi bali, češ, da se otroci potem ne bodo marali učiti veronauka. No, danes pa že lahko trdimo, da so bili ti ugovori in pomisleki večinoma neosnovani ter bojazen neopravičena. Nasprotno je ravno to postalo znamenje dobrih otrok, da sami

žele prejemati pogostokrat sv. zakramente, ni jih treba siliti. Tudi pri pouku so taki otroci najbolj pazljivi in dosegajo pri učenju najboljše uspehe... radi hodijo k službi božji... imajo veselje za vse lepo in dobro, radi pristopajo v Marijin vrtec in nudijo upanje, da bodo dobri člani Marijinih družb.«

»Kar se tiče bojazni, da bi otroci po prvem sv. obhajilu veronauk le neradi obiskovali, se je izkazalo, da se to splošno ne dogaja. Kjer se pa primeri, navadno niso krivi otroci, ampak starši, oziroma gospodarji, ki otroke iz dobičkaželjnosti ali iz nevednosti doma zadržujejo. Ima pa zgodnje sv. obhajilo v tem oziru zelo važen pomen. Otroci spoznajo, da se ne uče veronauka le zato, da bi se nekako prerili do prvega sv. obhajila, ampak zato, ker je za življenje res neobhodno potreben. Vsled tega se ga uče z veseljem, ne pa prisiljeno... Zdi se, da v sedanji dobi, ko preti nevarnost verske brezbržnosti, nimamo za povzdigo verskega življenja boljšega in izdatnejšega sredstva, kot je zgodnje in pogosto sv. obhajilo.« (Rogelj v Št. Jerneju.)

Končno dodam še to: Več katehetov trdi, da se mora katehet jako dobro in prav skrbno pripraviti, da more takim začetnikom dotične nauke razlagati primerno in razumljivo. Za vsako uro se mora pripraviti vestno vsak katehet, ne le mladi kaplan, ampak ravnotako, ali pa še bolj starejši župnik. In ako ni uspeha pri malih, naj dotični gospod veroučitelj popraša samega sebe, kako se za pouk pripravlja, kako razlaga, kako vzbuja in podžiga otroška srca. Zdi se, da bi marsikateri gospodov, ki zoper določbe sv. Očeta govore, moral vzdihniti: mea culpa!

2. Dobrodelnost in Patronat.

To vprašanje sem zastavil, da bi poizvedel mnenje gospodov po deželi, kako sodijo o obeh zavodih, ki sta si bila o novem letu še nekako nasprotna.

Iz odgovorov sem spoznal, da gospodje to nasprotnost jako obžalujete in da želite, naj mine. Prav mnogi silno želite, naj se ne ustanovi novo društvo, ampak že obstoječe naj razširi svoj delokrog, kakor to zahtevajo nove potrebe. Premnogi se zavzemate za Patronat, ki je že močno razširjen, in na čelu naj bo škofijski ordinariat.

Medtem se je skupno delovanje že doseglo. Vendar pa delokrog obeh še ni točno omejen; tudi natančnih zadovoljivih pravil še ni. Ker je pa to potrebno, sem v smislu poročil zadnji čas naročil g. kanoniku Nadrahu in župniku Mrkunu, naj sestavita točna pravila: Patronat naj se po-

polnoma loči od Vincencijeve družbe, naj razširi svoj delokrog in prevzame naloge Dobrodelnosti. Dobrodelnost naj bo zveza vseh karitativnih družb, katerih posle naj vodi edinstveno po svoji centralni pisarni. V skupnem odboru te zveze bo imel ordinariat svoje zastopnike in bo do konca vsakega leta poročal o delovanju vseh karitativnih naprav.

Ko se zadeva v tem smislu ali pa še bolje uredi, jo bo »Škofijski List« točno obrazložil.

Precej elaboratov je jako dobrih. Gospodje pokazujejo ljubezen in razumnost do karitativnega dela in zares organizatoričen talent; tako: Črnilec, Jaklič, Kramarič, Sparhakl, Majdič, Frakelj, Turk, Kovačič, Lovšin (Loški potok), Frančič. Prav primerno misel razvija Frančič; naj jo gospodom priobčim:

»Za dobrodelnost so se vneli naši fantje. Naredili smo v mladeniški Marijini družbi tozadeven odsek. Ima namen, da fantje doma ostanejo v stiku s fanti v vojni, in sicer najprej z družbeniki vojaki, potem z Orli vojaki in slednjič tudi z ostalimi. To dosežajo s pogostim pisanjem, s pošiljanjem knjig (poskrbi se osobito, ako fantje za kako knjigo poprosijo), s pošiljanjem časopisov (»Pozdrav iz domovine«, »Domoljub«, »Bogoljub«, po katerem še najbolj poprašujejo), s podporo denarno ali drugače (posebno one, ki so bolj revni). Voditelj odseka hodi k sejam Patronata, da poroča o delovanju.«

»Ta odsek je fantom najbolj po volji, ker pač najbolj odgovarja razmeram časa, v katerem živimo. Knjige »Dobrodelne knjižnice« najrajši bero in če imam katerikrat tozadeven nagovor ali pouk (bodisi o ranjencih, o invalidih ali kaj sličnega) tudi debatirajo in hočejo pojasnil. Denarne darove zbira voditelj redno op shodih, da pač vsak udeleženec kaj daruje. Le škoda, da nimamo tozadevno kaj več člankov v »Zlati dobi« ali v kakem drugem časopisu.« (Frančič v Stari Loki.)

To poročilo me je kar genilo; vsakemu zakličem: »Vade et fac similitur!«

3. O vzrokih sprijenosti pri mladini.

O tej točki so gospodje ustmeno razpravljali. Mnogo vzrokov ste pri raznih konferencah našli. Toda večinoma ste ostali le pri zunanjih vzrokih, ki jih je vojska povečala ali porodila. Le semtertja je kak gospod posegel bolj globoko, in kot vzrok le nekoliko mimogrede omenil lastnosti narave mladeniča ali dekletca in pogrešno vzgojo v družini koj od rojstva. Ko bi se bili gospodje spomnili na dotično opisovanje v knjigi

Synodus Labacensis I., str. 23 sqq., bi bili razgovori morda še bolj poučni in popolni. Ravno v tem je uganka: zakaj morejo zunanje nepovoljne in škodljive okoliščine s tako silo in s tolikim uspehom vplivati na mlade osebe že od 12. do 18. leta. Odgovor: zavoljo strasti v naravi mladeniča in deklice, katerih popolnoma napačna domača vzgoja že koj od spočetja ni omejevala, marveč jim pustila prost razvoj ali jih še celo naravnost netila; in zraven pubertas cum periculo masturbationis.

Pismeno razpravo sta izročila gg. župnika Drolc in Orehek. Ona g. Drolca je bolj sistematična, toda ona g. Orehka ima nekaj važnih, prav praktičnih navodil: zato naj jo »Škofijski List« ponatisne.

4. Casus.

»Casus«-a ne bom prereševal. Oglejte si, gospodje, rešitev, ki jo prinaša »Škofijski List«. Videl sem pa, da so gospodje dotične cerkvene nauke poiskali po zanesljivih knjigah in so se, reševaje nalogo, po njih ravnali.

III.

Po navadi naj »Škofijski List« tudi letos prinese nekoliko elaboratov. Za prvo vprašanje sem kar tri odbral: gg. kaplanov Mateja Tavčarja, Janeza Puclja in beneficijata Frančiška Kogejca. O »Patronatu in Dobrodelnosti« ni nobenega odgovora, ki bi bil ravno za sedaj primeren. O vzrokih sprijenosti naše mladine prečitajte stvarno dober članek župnika Orehka.

Kdaj, s kako pripravo in s kakim uspehom se pripuščajo otroci k prvemu in k večkratnemu prejemanju zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

a) Matej Tavčar, kaplan, Selca.

Odkar je 20. decembra 1905 izšel dekret »Sacra Tridentina Synodus« o pogostnem in vsakdanjem obhajilu, in zlasti, odkar mu je 8. avgusta 1910, sledil nov odlok »Quam singulari« o zgodnjem obhajilu otrok, od takrat se je pri duhovniških konferencah pogosto obravnavalo vprašanje, kdaj in kako naj otroci prejemaajo zakrament sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa. Vedno bolj je prodrlo med duhovščino umevanje obeh odlokov. »Instructio Pastoralis Labacensis« pa nam pove, da je konec teoretičnega prerokanja, ter na podlagi zgorajšnjih odlokov podaja jasne ukaze in navodila.

Zato se letošnje pastoralno vprašanje ne glasi, kdaj naj se otroci pripuščajo k sv. zakramentom, ampak kdaj se pripuščajo. Vprašanje je praktično in, če se ne motim, želi Prevzvišeni, da povemo, kako to zadevne dane določbe izvršujemo, da bo mogel o tem, kakor je vsem škofom naročeno, ob dani priliki poročati »ad limina«.

Vprašanje bom razdelil na dva dela. Posebej hočem obravnavati prvi, in posebej večkratni prejem sv. zakramentov. Vselej na kratko začrtam odloke in navodila, potem pa — kar je bolj neprijetno — razkrivam svojo prakso.

A.

I.

Kdaj, s kako pripravo in s kakim uspehom se pripuščajo otroci k prvi spovedi?

a) Kdaj? Jasno pravi odlok »Quam singulari«: »Aetas discretionis tum ad confessionem tum ad communionem ea est, in qua puer incipit ratiocinari, hoc est circa septimum annum. sive supra, sive etiam infra. Ex hoc tempore incipit obligatio satisfaciendi utrique praecepto confessionis et communionis« (»Quam sing.« 2). Naša »Instructio Pastoralis« pa v smislu dekreta pristavlja »Quapropter de aetate admittendorum ad primam confessionem dubium nullum permitti potest« (p. 23). »Ergo ad finem huius primi anni parvuli praecepto confessionis ligantur... »recideret vero peccatum in parentes et catechetas.« Jasne so besede, jasne zahteve. Kako jih izvršujemo?

Meni je bilo še vsako leto omogočeno, pripustiti vse otroke z malo izjemami že pred koncem prvega šolskega leta k prvi sv. spovedi.

b) S kakšno pripravo?

Dekret »Quam singulari« zopet pravi: »Ad primam confessionem et ad primam communionem necessaria non est plena atque perfecta doctrinae christianae cognitio« (p. 24). Imamo navodilo I. Sinode, »Podrobni načrt«, izdan od »Društva slov. katehetov« l. 1910., »Kateheze za prvence« od istega društva l. 1914. in najnovejše praktično navodilo »Instructio Pastoralis« (Tudi v posebni knjižici.). Ločimo daljno, bližnjo in najbližjo pripravo.

1. Daljno pripravo imenujemo ves verski pouk v prvem šolskem letu do Velike noči. Kako delam? Na podlagi sv. zgodb pripovedujem otrokom o Bogu Stvarniku, o angelih, o prvih starših, o grehu v raj, o kazni za greh, o Jezusu Odrešeniku, o njegovem otroškem življenju, o njegovem

javnem delovanju, kako lepo je učil in s čudeži pokazal, da je res Bog, Sin božji, ki lahko vse naredi, kar hoče. Nadalje: kako je za nas trpel in umrl, od mrtvih vstal, šel v nebesa in poslal Sv. Duha. Povem, kako je že pred vnebohodom naročil sv. Petru in drugim apostolom ter njih naslednikom, da naj namesto Njega vodijo ljudi v nebesa. To je daljna priprava, ki jo brez posebnih težav izvršim do Velike noči. Poleg tega se otroci po primerni razlagi nauče na pamet: 6 resnic, 10. božjih zapovedi, 7. poglavitnih grehov, Očenaš, Češčenamarijo, »Sv. Angel«, »O Gospa...«. Preidem k bližnji pripravi.

2. Na par zgledih otroke poučim, kako je Jezus ljudem odpustil grehe, in povem, kako je to veliko oblast izročil apostolom in vsem onim, ki bodo prišli na njihovo mesto; kako torej škofje in mašniki po naročilu Jezusovem še vedno odpustčajo ljudem grehe pri spovedi. Razlagam večkrat, kdo naredi greh, kdo naredi velik in kdo mali greh. Na podlagi 10 zapovedi in 7. poglavitnih grehov jim pomagam, da se spomnijo, kaj so grešili. Posebno poudarjam, kako je treba grehe obžalovati in pri spovedi povedati. Za ponazorilo za kesanje in trdni sklep vzamem zgled iz domačega življenja: Kaj naredi otrok, ki je razžalil očeta. Da se rajši in lažje doma nauči formulo kesanja, podarim vsakemu podobico, ki ima na zadnji strani tiskano kratko formulo kesanja: »Moj Bog, žal mi je, da sem grešil...« Glede spovedi povem, naj se prav nič ne boje, naj zlasti vsak, ki se mu zdi, da je naredil morda že kak velik greh, to pri spovedi prav gotovo pove, Jezus ga bo spet rad imel in gospod ne bodo nič hudi in nikomur ne bodo povedali. Povem še, kako naj opravijo naloženo pokoro in bližnja priprava je »brevissimo tempore« končana.

3. Treba je še najbližje priprave. Že med bližnjo pripravo smo z otroki večkrat skupno obudili kesanje. Zadnje dni pred prvo spovedjo pa smo šli v cerkev, kjer smo zopet molili in obžalovali grehe. Ob tej priliki sem jim natanko pokazal in povedal, kako bo pri spovedi. Ko je prišel dan prve spovedi, sem jih še tik pred spovedjo nagibal h kesanju in trdnemu sklepu ter še enkrat z njimi na glas molil kesanje. Tako je tudi najbližja priprava končana.

c) S kakšnim uspehom?

Zdi se mi, da že resna katehetova volja, pripeljati svoje najmlajše že koj prvo šolsko leto k spovedi in k sv. obhajilu, mogočno vpliva na vse njegovo katehetsko delo med najmlajšimi od prve ure in skozi celo leto naprej. Kmalu začutijo otroci, da gre za nekaj važnega. Tudi starši in

starejše sestre otrok vedo, da je prvo šolsko leto za otroka izredno važno, morda najvažnejše. Zato jih pošiljajo v šolo, kar se da, in radi vprašujejo, kaj naj otroka uče doma. Vse to pa izgine, če ima katehet navado pripustiti otroke k sv. zakramentom šele v drugem šolskem letu. Najlepši uspeh pa so gotovo zakramentalne milosti, ki jih prejme otrokša duša ex opere operato; odpuščenje grehov, odpuščenje kazni za grehe, pa sveto milost, zakluge za nebesa, opsebne dejanske milosti in mir vesti, vse to neizmerno odtehta ves trud katehetskega dela.

Izredno velik uspeh za vzgojo je tudi to, da otrok že zgodaj začne sebe presoјati in še preden more zaiti v grešne navade, že obžaluje svoje otroške prestopke in dela trdne sklepe, da se bo poboljšal, bolj se grehov varoval. In odkar ve, kako grd je greh, ki zasluži kazen božjo in žali ljubega Boga in kako se ta greh pri spovedi odpušči, od takrat si zaželi k spovedi in odkar je pri prvi spovedi občutil prijaznost in ljubeznivost duhovnega očeta, prihaja k spovedi rad in njegove spovedi so odkritosrčne. Zato bi bilo zelo kruto in malo vzgojno, govoriti otrokom o hudobiji greha, k spovedi jih pa ne pustiti. Do imenovanih uspehov se v normalnih razmerah dajo pripraviti povečini vsi otroci že v prvem šolskem letu.

II.

Kdaj, s kako pripravo in s kakim uspehom se pripuščajo otroci k prvemu sv. obhajilu?

a) K d a j ?

Kar zahtevata rimski odlok »Quam singulari« in ljubljanska »Instructio Pastoralis« o prvi spovedi, to zahtevata tudi o prvem sv. obhajilu otrok, le še bolj iskreno in resno. Sveta Cerkev je popolnoma obsodila in zavrgla grdo razvado, da se otrok pusti k spovedi, k sv. obhajilu pa šele eno ali dve leti pozneje. Aetas discretionis je tudi za sv. obhajilo sedmo leto, malo več ali manj, t. j. koncem prvega šolskega leta. Instrukcija jasno preroe, da je z rimskim odlokom končano vsako prerokanje, da imajo (normalni) otroci toliko pameti, kot se zahteva, brez vsakega dvoma že v prvem šolskem letu in da je predvsem dolžnost katehetova skrbeti, da otroci že v prvem šolskem letu zadoste cerkveni zapovedi o vsakoletnem prejemu sv. zakramentov. Zopet jasne besede, jasne zahteve. V informacijo na vprašanje »kdaj?« zopet odgovorjam: Pri nas nam je bilo še vsako leto mogoče, pripustiti večinoma vse otroke k prvemu sv. obhajilu že meseca maja ali junija v prvem šolskem letu.

b) S kakšno pripravo?

Odlok »Quam singulari« pravi: »Znanje veronauka, ki je potrebno otroku za dostojno pripravo za prvo sv. obhajilo, bodi tako, da po svojem razumevanju pozna neobhodno potrebne resnice svete vere ter posvečeni kruh razločuje od navadnega, telesnega, da pristopi k sv. obhajilu s tako pobožnostjo, kakršna je primerna njegovi starosti« (točka 3.). Zahteva se torej, da otrok šest temeljnih resnic zna in razume »pro suo captu« ter ve, da Najsvetejše ni navaden kruh, pa zna dosti za prvo sv. obhajilo. Brez vsakega dvoma torej vsak katehet lahko nauči otroke v prvem šolskem letu veliko več kot Rim zahteva. Tudi tu je priprava daljna, bližnja in najbližja.

1. D a l j n a priprava je ves pouk od začetka šolskega leta do Velike noči. Otrokom kmalu povem, da je v cerkvi, v lepi hišici na oltarju Jezus. Vem, da je najbolje, da je vse katehetsko delo nekako evharistično. Otroke vabim v cerkev, zlasti k nedeljski sv. maši. Pri življenju Jezusovem posebno pokažem na Jezusa — prijatelja otrok. Ko je v par tednih po Veliki noči priprava za prvo spoved končana, se takoj začne z bližnjo pripravo za prvo sv. obhajilo.

2. P r i b l i ž n j i pripravi se ne držim vprašanj katekizmovih, ampak na podlagi zgodbe o zadnji večerji otroke poučim, da zagotovo vedo, da je v sveti hostiji pod podobo kruha Jezus. Pobjasnim jim, da so po Jezusovem vnebohodu spreminjali kruh in vino v Telo in Kri Jezusovo apostoli in njih nasledniki škofje in mašniki, ker je Jezus sam pri zadnji večerji tako naročil. Povem, da škofje in mašniki to delajo še vedno pri sveti maši, v sredi svete maše — pri povzdigovanju. Slikam jim neizmerno ljubezen Jezusovo, ko je prišel v srce apostolov in želi priti tudi k nam — pri sv. obhajilu. Pripovedujem, kolikih milosti nam prinese s seboj, da je naša duša lepša, da se lažje varujemo greha, delamo dobro in lažje pridemo v nebesa. Povem jasno in ponovno, da k sv. obhajilu sme iti vsak, ki nima smrtnega greha in gre zato, ker je to Jezusu všeč in zanj dobro. Le tešč mora biti in ne nalašč strgan in umazan.

3. K o t z a najbližjo pripravo jim predvsem podarim dvokrile podobice s kratkimi obhajilnimi molitvami. (Izdalo katehet. društvo.) Te v šoli razlagam, doma se jih uče in v šoli jih prav pridno skupno molimo. Zlasti zadnji teden jih večkrat peljem v cerkev pred tabernakelj. Tam z njimi molim in jih vnamam k veri, upanju in ljubezni do Jezusa, da po Njem hrepene in se jim vsaj dozdeva, kako dobro je biti pri Jezusu. Ob

tej priliki jim povem in z njimi tudi poskusim, kako se bodo obnašali na dan sv. obhajila; kako bodo klečali, kako bodo prejeli in zaužili sveto hostijo, kako bodo odhajali in kaj bodo molili. Navadno je med prvo spovedjo in prvim sv. obhajilom toliko časa, da pred sv. obhajilom gredo že v drugič k spovedi in tako so slednjič pripravljani za prvo sv. obhajilo bolj, kot zahteva sveta Cerkev.

c) In kakšen je uspeh?

Omenil sem že, kako mogočno vpliva priprava na sv. zakramente na kateheta, otroke in starše otrok. Obisk šole je bolj reden, udeležba pri nedeljski sveti maši je pogostnejša, skrb staršev, da se otrok nauči doma, kar se mu v šoli naroči, je večja. Otrok začuti, da so nauki, ki jih podaja gospod katehet, silno važni. Kakor prijazno solnce mu sveti nasproti misel na prvo sv. obhajilo. Rajši se uči, rajši hodi v šolo, najljubša mu je ura krščanskega nauka. Najlepši uspeh katehetovega dela in truda pa je to, da se otrokom že zgodaj odpre studenec milosti, ki jih že *ex opere operato* deli sv. obhajilo. Četudi pri zunanem obnašanju več ali manj moti otroška lahkomišljenost in marsikdo pogreša notranje zbranosti in resnobe, vendar vemo, da Gospod Jezus in sveta Cerkev zahtevata od otroka le tako pobožnost, ki je takemu otroku primerna, in vemo tudi, da tudi ta pobožnost sploh ni *conditio, sine qua non*, za vredno sv. obhajilo, da je otrok le v milosti božji in ima pravi namen. Otrokom dam še spominske podobe in jih sprejemem v Marijin vrtec, pa se kljub svojim nežnim letom dobro zapomnijo, kako lepo je bilo, ko so bili pri prvem sv. obhajilu. Nekako tak je uspeh pri nas. Z veseljem ugotovim, da pri nas k temu silno veliko pripomorejo matere, ki prejemale navodila pri shodih Marijinih družb.

Ni dvoma, da, ko bi matere v predšolski dobi otroke versko vzgajale po navodilih pastoralne instrukcije, da bi potem šlo prav izborno in brez vsakih težav — povsod. Ker pa je te vzgoje in tega pouka skoraj povsod le malo ali celo nič, zato je katehetovo delo v šoli težje. Vendar se da s pomočjo mater in starejših sester tudi le z rednim šolskim poukom v enem letu priti do zaželjenega cilja. Kjer pa katehet v domači hiši nima nobene opore in je obisk šole zelo nereden, se pa s samo rednimi šolskimi urami ne pride do uspeha. V tem slučaju bi omenjal dvojno navodilo pastoralne instrukcije:

1. »Materia pertractanda a catecheta habili ad capita principaliora magisque necessariter contrahatur« (p. 26).

2. »Catecheta pro praeparatione propinquiore ad institutionem religiosam extraordinariam recurrere debet« (p. 28).

Katehet naj se omeji na najpotrebnejše in naj za bližnjo pripravo vzame čas v izvenšolskih urah, pa bo šlo — težko sicer, pa tembolj zaslužno pred Jezusom — prijateljem otrok.

B.

Kdaj, s kako pripravo in s kakim uspehom se pripuščajo otroci k večkratnemu prejetju zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa.

Odlok »*Quam singulari*« nam tudi o tem govori jasno, brezdvomno. »*Puerorum curam habentibus*«, tako pravi, »*omni studio curandum est, ut post primam communionem iidem pueri ad sacram Mensam saepius accedant et, si fieri possit, etiam quotidie.*« »*Instructio Pastoralis*« pa podrobneje naroča, naj vabimo k pogostemu in vsakdanjemu sv. obhajilu zlasti tiste otroke, ki so bliže cerkve, oddaljenim pa prigovtrjamo, da pridejo morda ob petkih in sobotah. Zlasti naj pridejo k angelski mizi ob nedeljah. Kako pa delamo?

a) Kdaj prejemale otroci sv. zakramente?

Odkar so bili otroci pri prvi spovedi in pri prvem sv. obhajilu in so bili sprejeti v Marijin vrtec, od takrat vedo, da bodo šli k spovedi in sv. obhajilu vsaj enkrat vsak mesec. Vedo tudi dobro, da k sv. obhajilu smejo priti vsak dan, in tudi k spovedi, kadar hočejo; le med odrasle naj se nikar ne drenjajo, kadar je zanje posebej oznanjeno. Od časa do časa se še posebno nagovarjajo, naj se poslužijo te velike pravice in milosti ter prejmejo sv. obhajilo vselej, kadar so pri sv. maši, doma ali na podružnici.

b) Skakšno pripravo?

Nekaka daljna priprava za večkratni prejem sv. zakramentov je v tem, da med šolskim letom večkrat poudarjam potrebnost in koristnost sv. spovedi in pogostnega sv. obhajila. Bližnjo in najbližjo pripravo pa med šolskim letom redno podam v šoli. Zadnjo uro pred mesečnim prejemom sv. zakramentov ponavljam z otroki v tej ali oni obliki, kar je za vreden in vzgojen prejem potrebno. Opozarjam na izpraševanje vesti, dajem nagibe za kesanje in trdni sklep, naštevam milosti dobre, odkritosrčne spovedi itd., kakor se zdi primerno vsakemu oddelku posebej. Posebno ob taki priliki nagovarjam za pogosto sv. obhajilo, naštevam obilne milosti vsakega sv. obhajila, ki ga prejmemo v stanu posvečujoče milosti božje in s pravim namenom. Tik pred

skupnim svetim obhajilom se moli navadno na glas iz »Šolskega molitvenika«. Izven skupnega sv. obhajila pa vsak sam moli tiho iz molitvenika. Mlajši, ki še ne znajo dosti brati, pa večkrat na tihem molijo »Kratke obhajilne molitve«, ki jih znajo na pamet.

Med počitnicami se posebej oznani s prižnice spoved za šolarje. Tik pred spovedjo jih navadno na kratko opozorim na najpotrebnejše. Ob shodu Marijinega vrtea pa, ki se zlasti v počitnicah navadno vrši po skupnem sv. obhajilu, jih zopet opomnim na večkratno sv. obhajilo. Poleg tega se v tem smislu govori tudi na prižnici, zlasti pa ob shodih matrske Marijine družbe, ker je od sodelovanja teh pogostno sv. obhajilo otrok še najbolj odvisno. — Tako približno se dela pri nas.

c) S k a k š n i m u s p e h o m ?

Otroci še nekaj redno prihajajo k mesečni spovedi in sv. obhajilu. Le neugodno vreme in velika oddaljenost od cerkve jih zlasti v zimskih mesecih večkrat ovira. Za take slučaje imajo naročeno, naj pridejo, kadar morejo. Pogostnega in vsakdanjega sv. obhajila se v večjem številu udeležujejo le v majniku in oktobru, ko prihajajo z domačimi k mesečni pobožnosti. Sicer jih pa več pride le nekaj dni po vsaki skupni spovedi. Tudi pri nekaterih podružnicah otroci radi pridejo k sv. obhajilu, če ni šole, in je sv. maša na podružnici. Radi velike oddaljenosti je pri nas velika ovira zajutrek, ki se posebno ob pomanjkanju kruha ne dá prnesti s seboj v malhi. Matere pa tožijo nad zaspanostjo otrok, ki jih zjutraj ni mogoče spraviti na noge. Tako tudi ob nedeljah dozdej prejema sv. obhajilo le malo otrok; zjutraj je prezgodaj, ob 10. uri pa prepozno, vmes pa ne kaže, ker bi bili oddaljeni brez sv. maše.

S svojimi uspehi torej še nikakor nismo na višku. Res pa je velikega pomena že vsakomešeni prejem sv. zakramentov. Otrokom se privzgoji zavest, da spoved in sv. obhajilo spadata k rednemu krščanskemu življenju. Vsak vsaj enkrat na mesec resno presodi sebe, nekako čuti, kako je navezan na božjo milost, misli na božjo ljubezen in dobrotljivost in dela trdne sklepe za naprej. Tudi ko izstopi iz vsakdanje šole, nadaljuje isto kot kandidat Marije Device. Še celo v času spolne dozorelosti se že zaradi lepe navade lažje odloči za prejem sv. zakramentov. Spovednik ima priliko, da ga lahko o pravem času pouči, kaj je dovoljeno in kaj ne in kako naj se ohrani v milosti božji. Sv. obhajilo mu je pa zlasti v teh nevarnih letih mogočna obramba, »anti-dotum, quo liberemur a culpīs quotidianis et a

peccatis mortalibus praeservemur« (Conc. Trid. s. 23, 22).

Tako je naše delo na podlagi jasnih odlokov in navodil. Ni lahko, pa tudi ne pretežko; saj nam je zagotovljena božja pomoč Srca Jezusovega, ki želi in zahteva, da smo tudi takrat, ko gre za otroške duše, »sicut boni dispensatores multiformis gratiae Dei.« (I. Petri 4, 10.)

b) Janez Pucelj.

Ko sem bil zadnjič v Ljubljani, sem obiskal nekega prijatelja-gospoda, ki je včasih katehetoval po naših dolenskih hribih. Imel je ravno dan prvega svetega obhajila; vesel je bil, kakor je ta dan vesel vsak katehet: roke si je mencial in obraz se mu je svetil: »E veš, Janez, tu je vse drugače z otroki, kot tam doli; brihtni, pridni, redno hodijo v šolo, znajo — tu se vse drugače dela.« Gotovo je imel gospod prav, saj ga je učila skušninja, in jaz mu vse to prav iz srca rad verjamem. Dalo bi se pa morda vendar reči tudi kaj contra: Kje pa bo več ostalo za poznejše praktično življenje: v mestu ali na kmetih? Pa pustimo gospodu veselje in pogledjmo, kako bi se pri nas na kmetih najbolj uspešno izvrševal dekret Pija X. o zgodnjem in pogostem sv. obhajilu otrok. O dekretu in kako ga izvajati se je v zadnjih časih mnogo pisalo in mnogo obravnavalo po konferencah in gotovo tudi privatno. Dovolj obširno navodilo je v Fr. Ušeničnikovi katehētiki, v *Instructione pastoralis*; praktična priprava o Pripravi otrok od Presvetlega in katehezah za prvence. Tudi Slovenski Učitelj prinese večkrat kako drobtino o tem. Ker so te knjige vsem znane in so lepo pregledno tiskane, zato bi bilo nespametno prepisovati iz njih. Omejil se bom na točke tega vprašanja, v kolikor je vojska vplivala nanje, ali drugače na kmetih vplivajo nanje različne razmere. Zato bo referat bolj fragmentaričen in se bo morda v kaki točki komu zdel malenkosten.

Kdaj.

V kolikor mi je znano, menda večinoma prevladuje praksa, da se pripravijo otroci za prvo sv. spoved in sv. obhajilo redno v drugem šolskem letu. V mirnih časih, ko je bila šola redna, bi se koncem prvega šolskega leta otroci lahko peljali k sv. obhajilu, če ne prav vsi, pa vsaj skoraj vsi. Tudi tu je vojska trdno vmes posegla. V šoli, vsaj pri nas, jih redno manjka polovica, navadno še več; pozimi je seveda še težje, ko jih po cel mesec ali še dalje sedi v razredu 10 ali še

ne, dasi bi jih moralo nad 80; tako da je splošno znanje silno pomanjkljivo. Tudi vzgoja doma: če je prej bila zanič, je zdaj desetkrat zanič. Tudi otroci kljub spolnjenemu sedmemu letu, niso še vsi zadostno razviti. V mestu je lažje: šola redna, doma več nadzorstva, in če ga v delavskih družinah ni, pa vsaj šola je gotovo lahko bolj redno obiskovana kot pri nas: oddalja doma od šole ni tolika, otrok ne potrebujejo doma za delo, v slučajih nerednega obiska se lažje strogo postopa. Tudi doli na jugu, v Italiji n. pr., so otroci gotovo mnogo prej telesno razviti, torej tudi prej zreli za sprejem zakramentov. Še težje je na kmetih, ker so večinoma trirazrednice s tistimi groznimi višjimi in nižjimi skupinami in je prvi letnik šole po dosedanjih določilih imel samo eno popoldansko uro na teden, tako da je otrok od tedna do tedna raztresel, kar je nabral tisto borno uro. Saj si lahko mislimo: da vzamejo berilo, kako je pes ukradel kos mesa in se z njim podal čez vodo, rabi učiteljica po pet ur, ti pa v eni uri vzemi vsaj eno zgodbo; če hočeš držati načrt, boš moral še več; zraven pride še razlika med naravnim in nadnaravnim. Zdaj bo malo lažje v tem oziru, ker sta določeni tudi za te skupine po dve tedenski uri. Vrhtega — vsaj pri nas — gre sredi počitnic nadučitelj po fari, da odbira dovolj močne otroke, ki bodo morali začeti hoditi v šolo, deloma vsled premajhne šole, deloma menda vsled daljne poti, ki znaša za nekatere vasi po celo uro. Tako prileze marsikdo komaj v šolo, ali pa še ne, ko bi že po dekretu moral prejeti sv. zakramente. Potem pride vsak mesec enkrat h krščanskemu nauku, od doma pa ne prinese toliko, da bi se mogel človek kaj opreti na tisto. Tako je po mojih mislih z a č a s a v o j s k e najprikladneje, da se puste o velikonočnem času (ali do konca šolskega leta, saj za otroke je velikonočni čas podaljšan) drugega šolskega leta. Privzamejo se pa starejši iz prvega šolskega leta, n. pr. repetente — seveda so ti navadno najbolj trdi. Zdaj, ko bosta dve uri, bi morda šlo tudi v vojski že s prvim letom.

Priprava.

Zakramenta sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa sta dva tečaja, okrog katerih se vrta versko življenje, zato bi se nadaljna priprava nanju morala pričeti že doma. Vzgoja v domači hiši bi morala biti evharistična. Žalibog, da ni tako. O tem se sodi po nekaterih knjigah silno optimistično. Da se ne more govoriti o specifično evharistični vzgoji v rojstni hiši, se lahko razume: matere so večina še iz starega rodu kvatrnih obhajil. Da,

katehet celo naleti prav lahko na odpor pri starših, celo pri materah, ki ne puste svojih otrok zgodaj k prvemu svetemu obhajilu. Tu bo katehet najboljše opravil, če reče otroku, naj prosil, da ga puste; če ne pomaga, naj opomni starše, da jih ta dolžnost veže v vesti, opomni naj jih dostojno, četudi je morda treba resno in strogo; če še ne pomaga, ipsi videant. Kako naj bo v takem slučaju potem govor o pogostem sv. obhajilu?

Tudi z versko vzgojo sploh je težava doma. Par molitvic jih navadajo; pa kako? Vsa leta se muči katehet, da bi jim izbil napačno besedilo iz glave, pa vsa leta je »angel Gabriel Mariji počeščenje prinesel«, vsa leta hodi »Jezus doli pred pekel in gori v nebesa in sedi tam na desnici pri Bogu Očetu«, in vsa leta se moraš vsaj enkrat na leto spovedati svojih grehov »spostavljenemu spovedniku«. In takih bolj ali manj nepravilnih reči je cela vrsta. Kako se vzgaja doma vest otrok? Če se otroku po nesreči ubije trikrajcarski lonček, je »hudičev pankert« in je tepen; če gre krast jabolka, ga mati zagovarja. Če je poskočen — in kaj se bo otrok držal kot natlačen jazbec — »je zleht, kot bi ga iz pekla izpustil«; nič pa ni zato, če pije »le potegni ga, boš bolj rastel, pa močan boš«, in če potem omoten uganja neumnosti, krepko zakolne, se mu starši smejejo in mislijo, da je nadebuden. In tako bi se dalo marsikaj naštet. Tako se mi zdi, da zaradi tiste daljne priprave, ki jo je otrok doma dobil, ne bo mogel iti niti pol ure prej k sv. obhajilu, kot bi šel sicer. Seveda so vesele izjeme tudi tu — toda splošno je slabo in zelo slabo. Gotovo bo bolje zdaj, ko pridejo in so začeli že prihajati v šolo otroci mater, ki so že same bile vzgojene s pogostim svetim obhajilom. Bolje bo, zlasti ko ženske Marijine družbe vzgajajo matere še vedno v tem duhu. Tudi dekliške Marijine družbe veliko pomagajo, ker dajo otrokom dobre sestre. Seveda senca pa bo vedno na vseh zemeljskih rečeh.

Otrok pride v šolsko leto, ko bo šel k sv. zakramentom prvič. Pri vseh katehezah se bo skoraj našla prilika, da se omenja tisti lepi dan prvega sv. obhajila, tako, da ta dan sije kakor solnce nad poukom tega leta. Tako se bo vzgojilo v srcu hrepenenje in ljubezen do evharističnega Gospoda. Odnosno tudi naslednje leto (razlagajo se zgodbe iz Jezusovega življenja) bo skoro vedno prilika, da se spomnim nazaj: kako je bilo lepo, ko ste šli lani prvič; tako je lahko, če ne vsak dan, pa vsaj večkrat. Tako bi bilo drugo in tretje šolsko leto (v mirnih časih prvo in drugo) nekako izključno obsijano od evharistične ljubezni.

Seveda tudi naslednja leta bo pogosto prilika za to — vendar ne tolikrat in tako izključno, ker je na vrsti katekizem, h kateremu se ne da vedno tako aplicirati sv. Rešnje Telo kot k zgodbam; vsako priliko bo seveda katehet porabil.

Po Veliki noči, prej ali pozneje, kakor pač dopušča tvarina in kakršen je bil obisk šole, kadar je zimsko vreme že prenehalo, se začne poseben pouk. Ta pouk bo moral biti res p o s e b e n. Če se le dá v kaki društveni sobi! Otroci rajši hodijo, z veseljem. Tudi repetenti, ki so že opravili ta nauk in sprejeli že te zakramente, niso v napotje; seveda ne bi jim ta pouk nič škodil, pa repetent ni nikjer v spodbudo; tudi naj se ponavlja v šoli in takrat se tudi v repetentu spet osveži, kar je prejšnje leto natančneje jemal. Dalje nisi odvisen od šolskega, včasih tako sitnega zvonca. Vse ima značaj neke nešolske otroške družbe, ki hoče h Kristusu, in gotovo je to tudi za kateheta najlepši pouk iz vsega katehiziranja, čeprav ne najlažji. Kar je pa glavno, je to, da lahko pritegneš tudi veterance iz kakega drugega razreda in da lahko strogo zahtevaš ter kontroliraš, da vsi pridejo, kar v šoli katehet skoro ne more. To je zlasti v vojski skoro nujno potrebno, vsaj pri nas bi jih ne bil mogel drugače peljati k angelski mizi: Prišli so k pouku otroci, ki jih do tedaj še nisem videl v svojem življenju, čeprav bi jih bil moral po paragrafu o šolski dolžnosti videti skozi 7 mesecev vsak teden dvakrat. In ne samo eden, ampak več je bilo takih. Če ni prostora drugje, bo pač treba posebne ure v šolskem prostoru.

Prvi je pouk za zakrament sv. pokore. — Glavno je, da se tu razloži pri izpraševanju vesti veliki in mali greh. Gotovo se je tu v prejšnjih časih malo površno ravnalo: vse se je metalo v en koš. »Bog obvaruj, Bog ne daj, da bi se kdo zlagal, da bi se v cerkvi smejal,« tako so rekli katehetje. Pa z istim naglasom so rekli: »Bog obvaruj, Bog ne daj, da bi kdo kaj nečistega storil,« dočim je vendar med obema slučajema velikanska razlika. (V tem tudi novejša kateheze niso tako jasne, kakor bi bilo želeti.) Delali so pot v nebesa strmejšo in ožjo, kot jo je Bog naredil. Če učimo otroke: pogosto k obhajilu, lahko brez spovedi, samo da nimaš smrtnega greha in imaš pravi namen — kako naj kaj zaleže ta nauk, če otroci ne ločijo velikega in malega greha v rečeh, v katerih lahko grešijo. Otrok naj razločuje, in mora po možnosti razločevati velikost greha. Navaja naj se, da se varuje tudi malih grehov — ne pa vsega, kar je napak, obsoditi z enako strogim »Bog ne daj«, pa naj bo velik ali

mali greh, ali morda samo otročja lahkomišelnost in razposajenost. Saj vemo in poznamo iz lastne skušnje otroške »grehke«, da tako rečem. Li ni kvarno, da imajo otroci radi njih včasih pretežko vest, čeprav je morda samo subsequens. Ali ni še veliko bolj kvarno in nespametno, da imajo celo napačno vest pred dejanjem, in tako lahko tudi formalen smrtni greh po nepotrebem ali morda po nespametni napačni gorečnosti katehetovi. In kako pridejo lahko potem božjeropne spovedi in obhajila morda cela leta. Pokaži otroku, da se Bogu ne služi tako težko! Pokaži mu dve nesreči: največja smrtni greh, takoj za njim prostovoljni mali greh, ki pa se niti od daleč ne da primerjati s smrtnim. Če velja ta morala za nas in odrasle, menda velja tudi za otroke. Potem bo otrok lahko storil, kar pravi David: servito Domino in laetitia.

Vest izpraševati naj se otroci ne uče po kakih listkih. Svojo vest naj vprašajo, ne pa listka! Mali tudi še ne znajo brati. Tista »Kratka razlaga božjih zapovedi«, ki jo priporočajo načrt in kateheze za prvence, ni za otroke-začetnike v sv. zakramentih. Kaj naj se otrok izprašuje: če ni veroval v Boga, če je veroval v vraže, če je bral protiverske spise (saj še iz abecednika ne zna), če ni upal ali če je predrzno upal, če ni hotel Boga ljubiti itd. Dočim drugih otroških grehov v tej razlagi ni: raztresena molitev, lahkomišelnost izgovarjanje svetih imen, zasramovanje starih ljudi, trpinčenje živali itd. Mislim da ni prav, teh kar tako tebi nič meni nič preskočiti. Po mojih mislih naj se otroci nauče vest izpraševati s skupnimi vprašanji po zapovedih, ki jih večkrat ponavljajo skupno in choro: grehi seveda primerni tej starosti. Prvo leto bodo vsaj boljši že znali večinoma naštetih vprašanja, (tega tudi katehet ne bo zahteval, pač pa skušal, kolikor se dá doseči) — grehi pa, ki jih imajo sami, bodo ostali vsem v spominu. Naslednja leta se to ponavlja in v kolikor je treba, dopolni. Da bi se pa pri izpraševanju vesti našteteli vsi grehi, ki se vzamejo pri razlagi 10 božjih zapovedi tudi v 4. in 5. šolskem letu ne kaže; bilo bi pretežko in tudi ne praktično. Omenijo se pač pri izpraševanju vesti; skupno izpraševanje, ki naj se tudi v višjih razredih in choro ponavlja, se pa le toliko razširi, kolikor misli katehet, da je splošno potrebno za življenje. Če bo kdo po krivem prisegel, ali koga ubil, se bo brez posebnega truda pri izpraševanju vesti domislil. Tako se bodo otroci tekom šolskih let navadili vest izpraševati in se dobro izpovedovati; seveda bo še vedno tudi dovolj nerodnih, ki jim bo pa spovednik rad pomagal. Jasno je, da bo

tudi obred spovedovanja katehet skupno z učenci vzel.

Za poukom o zakramentu sv. pokore pride pouk za sv. obhajilo. To je lažja stvar: otroci, kar morajo vedeti, že skoro vse vedo, ker je katehet že nad leto govoril o sv. Rešnjem Telesu pri raznih prilikah. Treba je vse le bolj skupaj povzeti in nekako koncentrirati na dva kraja: v dvorano zadnje večerje in v cerkev. Res novo bo skoro samo praktična izvršitev obreda, ki se pokaže v cerkvi. Gotovo pa bo treba natančnejšega pouka o sv. maši: pokaži svete posode, pokaži, kako mašnik naredi pri glavnih delih, in skupno ponavlja z otroki, kaj je treba narediti pri teh delih: evangelij: vera; darovanje: darujemo sebe (o Gospa moja); povzdigovanje: molimo Jezusa (Jezus verujem... tebi živim...); obhajilo: prosimo Jezusa, da pride k nam (Gospod, nisem vreden...). Vse morda ne bo vsem ostalo, nekaj pa bo. To za tiste, ki ne znajo brati; drugi naj berejo; razloži kratko mašne molitve iz prve maše v Šolskem molitveniku.

Pouk za oba zakramenta naj bo natančen: če se ne bodo zdaj naučili, se ne bodo nikdar. Zato se pač ne moremo kar kratkomalo zadovoljiti, da bi kar rekli: da le razločijo posvečeni kruh od navadnega kruha, pa je dovolj. To se nujno zahteva, skušajmo pa več doseči; kolikor se da! Seveda, če kdo ne more več obvladati, ga ne bomo odslovili.

Največ preglavice pa bo delala neposredna priprava za sv. obhajilo. Pred spovedjo ne toliko. Da se kesa iz pravih nagibov, se otroka ne napoti tako težko. Kes se vsak navadi, čeprav ne zna brati, s skupnim memoriranjem: zato listke s formulo kesanja razdeli koj prvo uro posebnega pouka, ali pa še prej pri kaki katehezi, ki dá priliko za to. Tako se tudi slabi nauče formulo, ko se moli večkrat in choro, do takrat, ko jo rabijo. Tako boš kes lažje razložil, ko prideš do njega pri pouku za sveto pokoro, ker jim bo formula že znana; toliko jo bodo pa tudi že prej razumeli, da se ne bodo učili nekaj, kar ne vedo kaj, ker bodo prejšnje kateheze dale prilike dovolj, da boš govoril o grehu in tudi kesanju, čeprav ne natančneje. Tako se bodo otroci navadili kes obuditi. Da je ta točka najvažnejša pri tem zakramentu, bo pač vpošteval vsak katehet pri pouku! V spovednici bo spovednik tudi kmalu videl, ali je dotičnik bolj ali manj zrel, in bo rad pomagal, da bosta prav in dobro naredila. Prva spoved bo morda nerodna, pa bo čedalje boljše. Razloži se tudi priprava v knjižici. Težje je z neposredno pripravo in zahvalo pri zakramentu sv. Rešnjega

Telesa. »Otroci, odprite mašno knjižico na strani 123.« Saj bi vsi ubogali, ko bi vedeli, kako je tiskano 123. »Bomo skupaj brali« — saj bi vsi, če bi znali. »O Jezus, moj Gospod in moj Bog. Kar si govoril Izraelcem, govoriš tudi nam: Jaz sem živi kruh, ki sem prišel iz nebes« in tako gre naprej. To je priprava za teologa, ali za deklo iz Marijine družbe, ali k večjemu za zadnje šolsko leto, ne pa za otroke pri sedmih, osmih letih. In od teh jih polovica še brati ne zna, vsaj dečkov še več kot polovica. Katehet bo seveda malo razložil — otroci bodo že nekaj čutili, a če bi hotel razkladati, da bi otroci to pripravo in zahvalo res razumeli, bi nemara hodili k prvemu sv. obhajilu še starejši kot so pred dekretom. Saj je res lepa ta priprava, in v »Večnem življenju« je na prvem mestu, v »Šolskem molitveniku« pa po moji misli ni. Zakaj ni ene prisprične, detinske, razumljive za otroka? Ne bilo bi napačno, če bi bile dve: ta, ki je zdaj za zadnje razrede, in ena lahka za male. Tako pa nimajo tisti dosti, ki znajo brati; tisti, ki ne znajo, pa še manj! Vendar pri prvem sv. obhajilu se skoro ne dá drugače, kot na ta način, da se skupno pripravijo po »Šolskem molitveniku«. Ena kratka in bolj razumljiva in lepa je v knjižici Lintello: Mladini. Pa ker je dan katehetom v roke »Šolski molitvenik«, je treba pač na tej podlagi storiti, kar se pač da. — Treba pa je, da se otroci znajo pozneje sami pripraviti. Kdor zna brati, se lahko drži molitvenika, a bolje se bo pripravil na bolj preprost način. Zlasti pa tisti, ki ne znajo brati, je treba, da se nauče kake priprave in zahvale. Kot za stavo se je pisalo po »Slov. Učitelju«, da bi se zložila pesem, ki bi služila za pripravo in zahvalo. Počasi je stvar nekako utihnila, in prav je tako. Menda je prišla ta misel z Nemškega, tam so vse kateheze prepletene z verzi in kiticami, da je strah in groza. Prav je, da se v šoli zapoje kaka pobožna pesem; to je molitev; ne zdi se mi pa tako prikladna pesem za molitev v navadnem pomenu besede. Še tisti »sveti angel, varih moj«, bi bilo boljše, če bi bila molitvica v prozi. Pesem se res kmalu nauči, pa prerada postane le ustna molitev. Rime se slišijo in zdi se ti, kot bi se pri vsaki vrstici človek na koncu izpodtaknil; poslušajte enkrat pri uri molitve, če molijo kako pesem. Isto je pri tihi molitvi s tem razločkom, da se potihem še prej zdrdra. Tudi mora biti v vsaki vrstici ena sama misel, sicer otrok ne bo razumel — saj sami vemo, kako čudno smo včasih razumeli kako pesem kot otroci. Takih pesmi pa ne bo tako lahko dobiti, da bi bile res kaj vredne. Tudi bi ne mogla biti taka pesem prav kratka, če hoče vse pove-

dati, kar se želi pri pripravi in zahvali. In če otrok ne zna brati, se tudi pesmi ne more sam naučiti; za skupno memoriranje pa ni toliko časa; še za formule, ki se žele ali zahtevajo od vsakega kristjana, ga manjka. Zato bi bilo morda mnogo boljše, če katehet otrokom naniza nekaj že znanih molitvic in misli za pripravo in zahvalo. Morda na tak ali podoben način:

Bodite lepo pri maši, če morete, po povzdigovanju se pripravite takole: Pomislite na zadnjo večerjo (Jezus spremeni kruh in vino ter obhaja apostole.) Potem prav iz srca recite:

Jezus, verujem v Tebe,
 Jezus, upam v Tebe,
 Jezus, ljubim Te nad vse; —
 Jezus, Tebi živim,
 Jezus, Tebi umrjem,
 Jezus, Tvoj sem živ in mrtev.

Pomislite na svoje grehe in prav iz srca molite kes in trden sklep (po znani formuli). Ko pride čas: Gospod, nisem vreden...

Z a h v a l a: Pomislite na Jezusa, prijatelja otrok (objemal je otroke, k vam pa je prišel prav v srce). Zdaj mu povejte, da ga imate radi, da ne boste nikdar več greha delali. Pa prosite ga vsega, kar vam manjka, posebno pa, da bi se greha varovali. To mu povejte čisto podomače, s svojimi besedami. Potem pa molite kot zgoraj: Jezus, verujem... Jezus, Tebi živim in Kes. Tudi na Marijo ne pozabite: o Gospa moja. (Kdor zna še kako drugo molitev, naj še tisto zmoli.) Med vso pripravo in zahvalo pa večkrat pozdravite Jezusa in Marijo z vzdihom: Hvaljen Jezus! O Marija, brez madeža spočeta, prosil za nas, ki k Tebi pribežimo.

Od take ali podobne priprave bi otroci imeli več kot od tiskane, ki jo težko razumejo ali je še brati ne znajo, in zadostila bi tudi zahtevi, da naj bo priprava razmerna močem obhajanca. V višjih razredih se vzame po knjižici.

Dan prvega sv. obhajila: slovesno naj bo; ne kaže pa otrok z gorečimi svečami voditi okrog krstnega kamena in oltarjev — to raztresa: pred tabernakljem naj povedo svojemu Kristusu, da ga hočejo vedno radi imeti. Ta dan narèdi otrokom kako malo veselje, kot je že navada v fari. Popoldne naj bo kaka skupna Marijina pobožnost. Morda najbolj prikladno skupen shod clega Marijinega vrtca: govorček kot nalašč o pogostem sv. obhajilu; sprejem novoobhajancev — če že niso bili prej sprejeti.

Še eno besedo glede govora pri prvem svetem obhajilu. To je dan, ko govori v prvi vrsti

staršem in sestram teh otrok — taka pridiga bo imela več praktičnega sadu, kot sto sladkih nagovorov na prvoobhajance. Če otrokom govoriš, moraš biti sredi med njimi, sicer nimajo nič od tega.

Še eno: kaj je boljše: zakrament sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa skupaj, ali pa ločeno vsako zase po preteku nekaj časa? Oboje ima nekaj zase. Če je vsako posebej, otroci odpravijo spoved, odvali se skrb, ki je s tem združena, tako pravijo nekateri. Je nekaj. Mislim pa, da katehet bo že prej napačen strah pred spovedjo pregnal in dober spovednik še bolj. Če je skupaj: otroci med poukom za sv. obhajilo še vedno ponavljajo za sv. pokoro, kar je za bolj trde glave velike važnosti; ker nauk za zakrament sv. pokore ni lahak. Zato po moji misli, boljše, da ni ločeno. Tudi sv. Rešnje Telo nekako bolj ven stopi: srce popolnoma prenoviti, ker bo Kristus prišel.

Uspeh.

Uspeh zgodnjega in pogostega sv. obhajila je velik. To bi seveda bolj kot mi vedeli povedati starejši gospodje, ki so videli prejšnji rod. Povedo nam to krstne knjige, saj so sedanja dekleta iz generacije, ki je bila zgodaj in večkrat pri angelski mizi: nečistost po kmetih ponehuje in zelo ponehuje: in to je pač glavni namen zgodnjega in pogostega obhajila: nedolžnost ohraniti že v otroških letih in jo varovati dalje. Pijančevanje in kar je hudega z njim združeno je bilo že precej prenehalo, vsaj splošno ni bilo. Marijine družbe so pomagale; in ne bile bi, če bi se ne bile zbirale okrog evharističnega Kristusa. Kdor trdi, da ni uspeha, ne pomisli, da nismo več v raju in da smo Adamovi, čeprav gremo pogosto k angelski mizi, ali pa noče videti uspehov. In kdor špecierno trdi, da pri otrokih ni uspeha, ima črnogledne naočnike, skozi katere vidi ozkosrčno: otrok naj bo vesel in naj poskoči, in če se drži žalostno in resno, ni to znamenje pobožnosti, ampak dostikrat lahko ravno nasprotno. In če otrok včasih tudi neumnost naredi, ne bomo rekli: nič uspeha ni. Saj še starec naredi neumnost. In glavno pa je, da se otrok navadi pogostega svetega obhajila že v mladih letih in tako nabere že zdaj moči za nevarna leta, ko bo dozoreval. Da pa ni vsestranskih uspehov, ni vzrok prepogosto, ampak prerediti sv. obhajilo. Nekaj takih vzrokov, ki ovirajo evharistično vzgojo mladine, sem že omenil. Te vzroke iztrebiti, kolikor se da! Pridemo seveda še vzroki, ki se jih popolnoma iztrebiti ne da: zdaj je vojska, šola je prazna, otroci morajo delati že zgodaj zjutraj, obuvala in obleke

ni, tako da so izgovorjeni dostikrat še od nedeljske maše, posebno v zimskem času; matere so poplajene v skrb in delo, v trpljenju so že nekako otopele; skrb za vsakdanji kruh je potlačila skrb za dušni kruh bolj kot kdaj poprej. Če pride mir, bo na tem polju mnogo boljše. Dalje so vzroki, ki se ne bodo dali nikdar odpraviti. Oddaljenost od cerkve — v mestu je lahko, ko je cerkev blizu. Ob nedeljah gredo otroci večinoma k deseti maši, in za otroka ni tako lahko, biti tešč toliko časa; v mestu so maše celo dopoldne. Seveda, to nas ne bo ostrašilo, da bi rekli: ne da se nič doseči! Doma je treba otroka opomniti in ga navajati na to: v Marijini družbi za žene in dekleta bo vodnik opomnil na to matere in sestre, in uspeh ne bo izostal, vsaj popolnoma ne; tudi v cerkvenih govorih se ne bo prezrla ta točka. V šoli: katehet bo porabil vsako priliko, da bo govoril za pogosto sv. obhajilo; v višjih razredih bo pobil tudi pomisleke in ugovore, razdelil bo vsaj med pridnejše kake brošurice, na pr. Peterčka, Lintello: Mladini. V Marijinem vrtcu bo pri vsakem shodu priporočal pogosto sv. obhajilo; vsaj en shod na leto bo izključno o tem. Strogo bo zahteval od udov vsaj mesečno obhajilo. Vprašal bo, kdaj je bil kdo; če je že mesec pretekel, bo resen opomin navadno pomagal. V spovednici bo z ljubeznijo sprejemal otroke in jih navajal, da bodo pogosto hodili k Prijatelju otrok. Zlasti skrbi za dečke bo povsod treba.

*

Tako bo gotovo uspeh; morda se ne bo pokazal precej, morda bo mnogo razočaranj: tam, kjer je največ pričakoval, bo morda najmanj, morda bo mnogo tihe žalosti in skoro malodušnosti. Pa obupal duhovnik ne bo; pri Kristusu v tabernaklju bo dobil srčnosti. Qui seminant in lacrimis, in exultatione metent. Euntes ibant et flebant mittentes semina sua. Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos. (Ps. 125.)

Í c.

Frančišek Kogej.

Ker se šteje, da sem le koreferent, zato se ne bom držal strogo tiste zunanje oblike, ki jo mora imeti vsak skrbno izdelani referat, ampak bom kar brez uvoda odgovarjal na stavljena vprašanja. — Ves referat je očitno razdeljen v dva glavna dela in vsak glavni del še v tri pododdelke; ker pa rimski odlok kongregacije de Sacramento iz l. 1910., ki govori o starosti, kdaj naj se otroci puste k prvemu sv. obhajilu, ne dela v

časovnem oziru nobenega razločka med prvo sv. spovedjo in prvim sv. obhajilom, zato bom ta del vprašanja obdelal skupno.

I. Kdaj, s kako pripravo in s kakim uspehom se pripuščajo otroci k prvemu prejetanju sv. zakramenta sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

1. Kdaj se pripuščajo otroci k prvemu prejetanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

Jasno na to vprašanje odgovarja odlok kongregacije de Sacramento iz l. 1910., ko pravi, da so otroci dolžni vsaj enkrat v letu prejeti zakramenta sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa, in sicer takoj, ko so prišli v dobo spoznanja. Doba spoznanja pa je za prvo sv. spoved in sv. obhajilo tista doba, — govori dalje odlok kongregacije — ko otrok začne nekoliko samostojno misliti, to je nekoliko okrog sedmega leta, ali nad ali pod sedmim letom. Tako splošno odlok. Sedaj pa nastane vprašanje, ali velja to kot pravilo v splošnem za vse otroke raznih dežel in krajev ter različnih razmer, ali je v tem glede dobe spoznanja otrok kaj razločka. Brez dvoma je razloček. Kakor dokazujejo izkušnje fiziologov, se otroci južnejših tropičnih krajev telesno in duševno hitreje razvijajo, kot otroci severnih mrzlejših dežel; odtod dejstvo, da n. pr. na Laškem puščajo otroke k prvemu sv. obhajilu včasih že pred sedmim letom, dočim so na pr. na Nemškem določili kot dobo zadostnega spoznanja 8., oziroma 9. leto. Istotako je popolnoma razumljivo, da pridejo do zadostnega spoznanja (na pr.: med dobrim in hudim) preje mestni otroci, kot otroci na deželi, zlasti otroci samotnih hribovskih vasi, ker imajo v gotovem oziru bolj omejeno obzorje in starši nimajo časa, velikrat pa tudi ne volje, z otroki se toliko ukvarjati, kot starši mestnih otrok. — To mimogrede. — Kaj pa pri nas? Mi smo nekako v sredi med severnimi in južnimi pokrajinami. Zato za nas, ki delujemo vsi v precej enakih razmerah, velja pravilo, da otroke po večini spravimo k prvi sv. spovedi in sv. obhajilu koncem prvega šolskega leta, gotovo pa vse v drugem šolskem letu. — Odločno pa moram ob tej priliki ugovarjati tistim katehetom, ki zastopajo načelo, in ga praktično tudi izvajajo, da v prvem šolskem letu otrok sploh ne puščajo k sv. zakramentu. Zakaj? Zato, ker popolnoma zmotno mislijo, da otroci v prvem šolskem letu še ne pridejo do spoznanja in znanja, ki je potrebno za prvo sv. spoved in sv. obhajilo. Popolnega znanja in poznanja verskih res-

nic otroci prvega šolskega leta res nimajo, toda tega rimski odlok tudi ne zahteva. Odlok namreč pravi: »Znanje verouka, ki je potrebno otroku za dostojno pripravo na prvo sv. obhajilo, bodi tako, da po svojem razumu pozna neobhodno potrebne skrivnosti sv. vere ter posvečeni kruh razločuje od navadnega telesnega. Ali meniš, da vsaj dve tretjini otrok prvega šolskega leta nima tega znanja in spoznanja? Glede zadostnega znanja poglej v prvo sinodo str. 160, kjer je natančno določena materija veronauka za prvo šolsko leto. Če pa otroci nimajo tega znanja, kdo je kriv? — Nekoliko težja je seveda stvar glede zadostnega spoznanja, ki je potrebno predvsem za vredni prejem zakramenta sv. pokore. No, pa tudi v tem boš vsaj pri večini otrok kmalu na jasnem, če se boš znal ali bolje rečeno hotel vživeti v otrokovo mišljenje in življenje in boš vestno ter natančno zasledoval napredek in duševni razvoj otrok skozi celo šolsko leto.

Kaj pa, ali naj časovno ločimo prvo sv. spoved in prvo sv. obhajilo? O tem odlok rimske kongregacije ne govori. Pač pa so naš Presvetli — kolikor se spominjam — kmalu po proklamaciji rim. dekreta v »Škof. listu« dovolili, da sme med prvo sv. spovedjo in prvim sv. obhajilom poteči nekaj tednov. Zelo modra razlaga rimskega odloka. Zakaj? Prvič zato, ker res ni mogoče otrok pripravljati za sv. obhajilo in za sv. spoved obenem, ker pride preveč tvarine naenkrat. Drugič pa je s tem — da se namreč prva sv. spoved in prvo sv. obhajilo časovno ločita — katehetu skrb glede zadostnega spoznanja silno olajšana. Zato referent, in gotovo tudi večina katehetov, prakticira tako-le: Prvo sv. spoved določi kakih pet tednov pred prvim sv. obhajilom. Za prvo sv. spoved pripravljaj vse otroke prvega šolskega leta brez izjeme. Napačno je samo nekaj otrok odbrati, druge pa odložiti na drugo leto. Zakaj, o tem pozneje. — Pri vestnem izpraševanju boš glede tistih otrok, ki res nimajo zadostnega znanja, in recimo tudi spoznanja, kmalu na jasnem. Take seveda z mirno vestjo odložiš na drugo šolsko leto. Kar pa bo dvomnih, spusti k prvi sv. spovedi. Spoveduje naj te malčke katehet sam. Pri sv. spovedi boš najlažje prišel do jasnosti o zadostnem spoznanju otrok. Otrok, ki dela vse le mehanično, ali se smeje med spovedovanjem, ali na vsa vprašanja odgovarja z da ali ne itd., take otroke si zapomni in jih pri izpraševanju za prvo sv. obhajilo reprobiraj, kot take, ki nimajo zadostnega spoznanja. Zato tudi rimski odlok pravi, da poleg staršev spovedniku v prvi vrsti pristoji pustiti otroka k prvemu sv. obhajilu, →

Razume pa se samoobsebi, da more take otročiče spovedati le tisti katehet, ki jih je med letom vzgajal z ljubeznijo in si pridobil na ta način njihovo popolno zaupanje. Katehetu, ki bi vzgajal otroke s pestjo in palico, ni svetovati, da bi sam spovedoval prvospovedance, ker je nevarnost, da iz strahu pred njim zamolčujejo grehe. — Na ta način se mi zdi, katehet lahko že v prvem šolskem letu pusti dve tretjini ali pa vsaj polovico otrok k prvim sv. zakramentom. Seveda truda in dela je dosti, veliko več, kot če pripravljaj otroke za sv. zakramente v drugem ali celo še-le v tretjem šolskem letu. Toda, bratje moji, naše življenje ni praznik in vedimo, da smo zato tu, da delamo, da rešujemo neumrjoče duše in da vestno izpolnjujemo ukaze sv. Očeta, zlasti odlok o prvem sv. obhajilu otrok, ki ni prazna šikana, ampak je utemeljen v božji postavi. N. G. J. Kristus ne dela nobenega razločka med otroki in odraslimi, ko pravi: Ako ne boste jedli mesa Sina človekovega in pili Njegove krvi, ne boste imeli življenja v sebi.

Da se ta odlok vestno izpolnjuje, za to imajo v prvi vrsti skrbeti župniki, pravi rimski dekret. Če ni župnik sam katehet, mora strogo paziti, da njegovi namestniki kaplani ta odlok izpolnjujejo; osobito, če bi kaplan-katehet iz same komodnosti, da ne rabim hujšega izraza, odlašal prvo sv. spoved in sv. obhajilo za drugo ali celo tretje šolsko leto. Če si pa sam na župniji, torej tudi sam katehet, potem od časa do časa preberi omenjeni odlok, ga premeditiraj in delaj, da ne boš nekoč pred večnim Sodnikom spoznan za lenega in brezbržnega hlapca. — Želeti bi bilo, da bi tisti gospodje, ko otroke puščajo prvokrat k sv. zakramentom šele v drugem ali tretjem šolskem letu ali le vsako drugo leto, svojo prakso nekoliko utemeljili. — Velika, da neodpustljiva komodnost pa je, pod pretvezo malega števila otrok, puščati otroke na vsako drugo leto k sv. zakramentom. Pa bi kdo ugovarjal, češ eno leto preje ali pozneje, to ni taka stvar. Ne pozabimo, da tu gre za neumrjoče nedolžne otroške duše, ne pa za kakšne časne minljive zadeve. Če si le eno nedolžno otrokovo dušo rešil s tem, da si jo pravočasno pripeljal k Jezusu, si izvršil več, kot da bi pridobil ves svet. Kaj se vse lahko zgodi v enem letu? Nedolžnost izgubljena, se ne vrne nikdar več. Kdo bo kriv? In če se bo le ena duša zaradi naše nemarnosti pogubila, gorje nam! — Gotovo ni neznano gospodom, da se mora prvo sv. obhajilo vršiti še v velikonočnem času. Za šolske otroke-prvoobhajance je velikonočni čas podaljšan do konca šolskega leta, torej do 15. ju-

lija, tako govori naš »Škof. list« iz l. 1911. — Glede naše župnije po poročal itak g. dekan. Mimogrede lahko omenim, da smo letošnje šolsko leto pustili k prvemu sv. obhajilu na šmartinski šoli izmed 115 otrok prvega šolskega leta 90. Da jih ni bilo mogoče več, zato nosijo krivdo nekateri starši, ki so neredno pošiljali otroke k poduku.

2. S kako pripravo se pripuščajo otroci k prvemu prejemanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

Priprava je dvojna, daljna in bližnja. Daljna priprava se vrši skozi celo šolsko leto. Katehet mora imeti vedno pred očmi, da bo treba otroke koncem šolskega leta spraviti k sv. zakramentom; zato naj porabi že pri navadnem pouku vsako priložnost v ta namen. O grehu kot žaljenju božjem naj razpravlja že takoj pri pouku, o angelih, izvirmem grehu itd., o kesanju pri nauku o prvih starših, o kazni za greh in o usmiljenju božjem pri zgodbi o Kajnu in Abelu, vesoljnem potopu itd. Tudi naj otroke prav kmalu vadi v tem, da znajo razločevati male in velike grehe in seznanja naj jih o posledicah greha. Toliko o daljni pripravi za prvo sv. spoved. — Kot podlaga pouka za prvo sv. obhajilo pa služi katehetu v prvi vrsti življenje Jezusovo. Vso snov naj si razdeli tako, da nauk o Jezusovem življenju gotovo konča do Velike noči. Skrbi naj za to, da otroci svojemu spoznanju primerno, dobro poznajo življenje in delovanje Jezusovo, ker le na ta način morejo vzljubiti Jezusa in po Njem zahrepeneti. — Z bližnjo pripravo na prvo sv. spoved naj začne katehet takoj po Veliki noči. Ves ta poduk naj traja kakih pet tednov. Po prvi sv. spovedi pa se začne takoj poduk za prvo sveto obhajilo. Natančneje se seveda na tem mestu v ta pouk ne moremo spuščati. Zelo je želeli, da se ta bližnja priprava vrši izven rednega šolskega pouka. S tem se da temu pouku nekak poseben sijaj in v otrocih vzbuja večja pozornost in zanimanje. Izvrstno služita za ta pouk meni kakor tudi gotovo drugim katehetom knjižici o pouku za prve svete zakramente, ki sta ju izdali naš Presvetli in Katehetsko društvo v Ljubljani. — Odločno odsvetujem otroke pri tem pouku ločiti že vnaprej. Učimo vse skupaj. Četudi bomo pozneje morali tega ali onega odvreči zaradi nezadostnega znanja, je vendar dobro, da vsi slišijo ta pouk. Za slučaj, da kateri izmed teh reprobiranih otrok recimo med počitnicami zboli za smrt, koliko truda nam bo prihranjenega, če je otrok že v šoli nekaj slišal o sv. spovedi in sv. obhajilu. Ne pozabimo, da smo katehetje navsezadnje le

slabotno orodje v rokah božjih. Mi sadimo in zalivamo, Bog pa daje rast. Zato se sami pridno priporočujemo Sv. Duhu za pomoč pri tem tako važnem in odgovornosti polnem delu; pa tudi otrok prvospovedancev, oziroma prvoobhajancev se pobožno spominjamo zlasti pri daritvi svete maše. Zelo priporočljivo je, da vernikom s prižnice te otročiče priporočimo v molitev in par nedelj pred prejemanjem prvih sv. zakramentov javno molimo za otroke po pridigi. Nad vse hvalevredna je navada, otroke vselej po pouku za prve sv. zakramente za par minut skupno peljati v cerkev pred tabernakelj k Gospodu Jezusu. Nujno potrebno je, da na dan prve sv. spovedi katehet v cerkvi skupno pripravi za sv. spoved in po končani spovedi z otroki skupno na glas moli zahvalo. Kjer sta dva duhovnika v župniji, naj stvar vedno tako uredita, da eden, recimo župnik, mašuje, katehet pa kleči med otroki in jih skupno ter na glas pripravlja na sv. obhajilo.

3. S kakim uspehom se pripuščajo otroci k prvemu prejemanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa.

Težko je odgovoriti na to vprašanje, ker vsi dobro vemo, da uspehi ne odgovarjajo vedno trudu in delu. Vendar pa hočem odgovor na to vprašanje razdeliti v tri dele, in sicer: Kašknji so uspehi glede otrok, njihovih staršev in vernikov sploh. Glede otrok je izkušnja neizpodbitno dokazala, da otroci, tudi prav mali, po prvem svetem obhajilu postanejo v vsakem oziru resnejši; zlasti se to čuti v šoli in v cerkvi. V šoli, tako uči izkušnja, otroci po prvem sv. obhajilu kažejo veliko večje veselje in zanimanje za krščanski nauk, v cerkvi pa se vedejo dostojneje, kažejo večjo pobožnost, se vedejo mirneje, ker se pač bolj zavedajo svetosti kraja in svetosti daritve svete maše; doma pa so ubogljivejši in bolj pridni. Spovedniki pa, ki imamo gotovo najboljši vpogled v duhovno življenje teh otrok, moramo pripoznati, da zgodnje sv. obhajilo kot mogočen zid varuje otroke pred izprijenostjo sveta in izgubo krstne nedolžnosti. — Drugače pa se uspehi zgodnjega prejemanja sv. zakramentov kažejo najlepše od časa do časa na značilnih zgledih. Tako na pr. se je referentu, ko je bil še katehet na Jesenicah, primeril tale zanimiv slučaj. Ko se je začela svetovna vojna, je bilo redno prvo sv. obhajilo malih otrok že končano. Izmed štirih prvih oddelkov je bilo reprobiranih 30 do 40 otrok. Vsi ti pa so med počitnicami prišli k meni s prošnjo, da bi tudi radi prejeli sv. obhajilo, da bi mogli svoje v vojsko odišle brate in očete priporočiti Jezusu. Odkritosrčno so zatrjevali, da se hočejo pridno učiti.

Razume se, da sem takoj začel s poukom in v petih tednih je bil pouk končan in vsi so z izredno pobožnostjo tik pred začetkom šolskega leta prejeli prvo sv. obhajilo. — Drug slučaj. Letos sem reprobiral zaradi nedostatnega znanja deklico hribovske šole, ki še ni izpolnila 7. leta; toda otroček je vstrajno poldrugo uro daleč hodil k pouku. Kaj sem hotel, znanja ni bilo skoraj nič, spoznanja po mojih mislih še manj, toda otrok je hotel z drugimi k sv. obhajilu. Tudi starši so bili mnenja, da otrok še ni gođen, toda otrok ni odjenjal. Slednjič sem ga pustil k sv. obhajilu. Pozneje so mi starši pripovedovali, kako se je otrok doma pripravljaval na prvo sv. obhajilo. En teden pred prvim sv. obhajilom je bila čudno zamišljena, niti igrati se ni hotela s sosednjimi otroki, dasiravno nisem otrokom v šoli tega odsvetoval. Po sv. obhajilu so jo doma — tako so mi pravili starši — vprašali, kdaj je bilo najbolj »fletno«; otroček odgovori, da takrat, ko so gospod djali Jezusčka na jezik. In koga takoj drugi dan po prvem sv. obhajilu zagledam pri obhajilni mizi — to deklico? Odkrito povem, da me je postalo sram, ko sem spoznal, da bi vsled svoje ozkosrčnosti kmalu za eno leto oropal Jezusu gotovo tako ljubo nedolžno dušico kruha močnih. — Zato proč s tisto našo ozkosrčnostjo. Mi smo le orodje, slabotno orodje v rokah božjih — Spiritus autem spirat, ubi vult.

Starši, kakor verniki sploh, so imeli v začetku, ko je izšel omenjeni odlok o prvem sv. obhajilu, veliko pomislekov glede zgodnjega prejemanja sv. zakramentov. Nič čudnega, saj smo bili vsi tako ozkosrčno vzgojeni. Sedaj pa so se — hvala Bogu — ti pomisleki po večini izgubili in starši so tem bolj ponosni, čim manjši in mlajši so njihovi otroci, ki se pripuščajo k sv. obhajilu. Da je sv. obhajilo malih otročičev posebno ganljivo in spodbudno za starše in vernike, ni treba dokazovati. In če drugače velja pravilo, da si po otrokih pridobivamo srca staršev, velja v prvi vrsti glede zgodnjega prejemanja prvega sv. obhajila otrok. Če le količkaj pazno zasledujemo versko življenje po župnijah, moramo priznati, da je ravno zaradi zgodnjega sv. obhajila precej izginil med verniki tisti neopravičeni strah pred sv. obhajilom; videč namreč, kako mali otročiči, ki so prišli komaj k pameti, zaupno pristopajo k sv. obhajilu, so se začeli, bi rekel, sami nekako sramovati svojega ozkosrčnega stališča in se sedaj veliko pogosteje bližajo mizi Gospodovi. V tem oziru gotovo ne mal uspeh zgodnjega prejemanja sv. zakramentov otrok.

II. Kdaj, s kako pripravo in s kakim uspehom se pripuščajo otroci k večkratnemu prejemanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

1. Kdaj se pripuščajo otroci k večkratnemu prejemanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

Upam, da smo že vsi dušni pastirji že davno obračunali s tisto staro precej jazenistiško nadahnjeno prakso, pripuščati le trikrat na leto otroke k sv. zakramentom. Lahko rečemo, da je bila ta praksa naravnost zločin nad nedolžnimi otroškimi dušami. —

Kolikrat pa naj otroci prejemajo sv. zakramente? Po mojih mislih sv. spoved vsaj vsak mesec. Med počitnicami je stvar lahka. S prižnice oznanimo dan in uro spovedi in sv. obhajila za vsak posamezni razred in stvar je v redu. Seveda ob tej priložnosti je potreben kratek apêl na starše, da otroke gotovo in pravočasno pošljejo. Nekoliko težje gre med šolskim letom; toda, kjer je na šoli vpeljan poldnevni razdeljeni pouk in so četrtki šole prosti, tam se zlahka izpelje mesečna sv. spoved. Vsako sredo popoldne na pr. ima en razred sv. spoved, v četrtek zjutraj pa sv. obhajilo. Precej težje pa se uredi mesečna sv. spoved po šolah, kjer je vpeljan poldnevni nerazdeljeni pouk in se tudi ob četrtekih vrši pouk, kot je na pr. pri nas v Šmartnem. Pri nas vso stvar uredimo tako-le: Učence višjih razredov, to je 3. in 4. šolskega leta, ki se znajo že sami dostojno pripraviti na sv. spoved in sv. obhajilo, razdelimo tako, da jih pride vsako soboto popoldne na vrsto do 40. Seveda mora katehet med tednom učence imenovanih razredov imenoma določiti, da ni zmede. Na ta način, bi rekel, igraje pridejo na vrsto vsi večji učenci v enem mesecu. Za male učence prvega in drugega šolskega leta se pa že ujame kak šole prosti dan, n. pr. cesarjev god, sv. Alojzij, celodnevno češčenje, kake male počitnice, da jih katehet s skupno pripravo spravi k sv. zakramentom. V mesecih, v katerih takih šoleprostitih dni ni, pa se kratkomalo določi šolska sv. spoved. Naš okrajni šolski nadzornik je ob neki priložnosti zatrdil našemu g. dekanu, da nima nič proti temu, če imajo otroci tudi petkrat ali šestkrat med letom šole prosta poldneva zaradi prejema sv. zakramentov. Take izjave je treba seveda izrabiti.

Rimski odlok iz l. 1910. zahteva dalje sledeče: »Župniki naj skrbe, da se enkrat ali večkrat na leto oznani in vrši skupno sv. obhajilo otrok.« Za taka skupna sv. obhajila so prav primerni dnevi celodnevnega češčenja, ko je na-

vadno več spovednikov na razpolago, ali pa tri-duum eucharisticum; seveda se mora spovedovanje otrok določiti ob času, ko ni odraslih vernikov. — Učiteljstvo — vsaj kar je liberalnega — stoji, kakor je meni znano, na stališču, da je postavno dovoljena le trikratna šolska sv. spoved med šolskim letom. V takih razmerah kaže, da se župnik osebno domeni z nadzornikom glede tega; ker so nadzorniki zvečine krščanski možje, smemo v tem oziru upati pri njih na krepko zaslombo. No, sicer bo pa vesten in goreč župnik oziroma katehet že znal najti način, da bo šolske otroke vsaj enkrat v mesecu spravil k sv. zakramentom.

2. S kako pripravo se pripuščajo otroci k večkratnemu prejemanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa? Ne glede na to, da se mora v vsakem razredu vsako šolsko leto otrokovemu spoznanju primerno natanko in gotovo obravnavati zakrament sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa, je vendar potrebno, da se o omenjenih zakramentih vedno in zopet govori v šoli; saj je od tega pouka odvisno, kako bodo otroci pozneje in tudi ob zadnji uri prejeli ta zakramenta. Resnica je, da odrasli ne prejemaajo bolje sv. zakramentov kot otroci; če se torej kot otrok ni navadil vredno in pobožno prejemati sv. zakramente, tudi pozneje ne bo bolje, ko odraste. Zato moramo na pouk o zakramentih sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa že pri otrocih polagati največjo važnost. Pri nas prakticiramo glede priprave tako-le:

Skupno sv. obhajilo — takoimenovane »Massenkommunionen« — otrok imamo trikrat na leto. Takrat v vsakem razredu porabimo dve uri za pouk o sv. spovedi in sv. obhajilu; razume se, da se mora ta pouk vršiti kolikor mogoče praktično. Ker je treba tužli na zunanji red paziti, zato škičiramo s par potezami red pri spovednici in pri obhajilni mizi na šolsko tablo. Večje učence 3. in 4. šolskega leta potem pustimo, da se sami pripravljajo v cerkvi na sv. spoved, da se navadijo samostojnosti. Male otroke 1. in 2. šolskega leta pa skupno v cerkvi pripravljamo na sv. spoved. Sv. obhajilo naj se ob takih priložnostih vrši skupno med sv. mašo, tudi priprava in zahvala po sv. obhajilu naj bo skupna. Kot še precej dober pripomoček nam služi knjižica »Kratke obhajilne molitve«. To knjižico morajo imeti vsi otroci v rokah. Kadar pa se sv. obhajilo vrši po razredih, takrat pa mali uporabljajo že imenovano knjižico, večji pa »Šolski molitvenik«. Starše je treba s prižnice opozoriti, da otrokom nabavijo »Šolski molitvenik«. Kjer sta v fari dva du-

hovnika, je lahko, eden mašuje, drugi na glas moli z otroki; kjer pa je en sam duhovnik, tam bi to delo pripravljajočega kateheta v cerkvi prevzela mogoče dobra krščanska učiteljica, seveda po navodilih kateheta. Tudi večji otroci so za to porabni. — Treba pa je slednjič gledati tudi na zunanost, obnašanje otrok pri spovedovanju, pri obhajilu in na spovedne molitve itd. Če se tem zunanostim otrok kot šolar ne bo privadil, pozneje tudi kot mož ne bo znal. Pri nas glede tega prakticiramo tako, da splošno potrebne molitve za sv. spoved in sv. obhajilo ponovimo skupno »in choro« v vseh razredih vsak teden enkrat, navadno ob koncu ure. Res, da se na ta način vsak teden izgubi kakih 10 minut časa, a se izplača.

3. S kakim uspehom se pripuščajo otroci k večkratnemu prejemanju sv. zakramentov sv. pokore in sv. Rešnjega Telesa?

Splošno se sodi, da se nam ni bati za večno zveličanje tistih vernikov, ki prejemajo sv. zakramente redno vsaj vsak mesec. Seveda otrok, ko odraste in zapusti šolo, ne bo tega prakticiral, če se ni že v šolski dobi temu privadil. Če pa katehet v šoli vestno in dosledno izpeljuje mesečni prejem sv. zakramentov, potem pride otrokom to takorekoč v meso in kri. Otroci, zlasti otroci višjih razredov, se tako privadijo mesečnega prejema sv. zakramentov, da že vsak kar naprej vé, katero soboto da je na vrsti. Če sem v šoli slučajno kakega otroka po nepazljivosti prezrl, se je hitro oglasil, to in to soboto sem tudi jaz na vrsti. Kaj ne, lep uspeh! Recimo, da tak otrok pozneje, ko izstopi iz šole, zaide s prave poti, spomin na lepo življenje po veri iz šolske dobe mu gotovo ostane, in še se bo vrnil. — Precej težja pa je stvar glede tedenskega in vsakdanjega sv. obhajila otrok. Obupati seveda tudi v tem ne smemo. Ravno pri nas v Šmartnem glede tega ni posebnih uspehov. Precej krivde nosi nerodni vsakdanji poldnevni nerazdeljeni šolski pouk. Tedenskih otroških sv. obhajil, pa hvala Bogu, imamo nekaj. K večkratnemu prejemanju sv. obhajila navajamo otroke tudi s tem, da jih zlasti ob počitnicah po skupnih sv. obhajilih povabimo k sv. obhajilu še drugi in tretji dan, kaka tretjina ali četrtina se jih navadno odzove vabilu. Nekaj je, če tudi ne veliko. — Preden končam, bi gos-pode še opozoril na »Marijin vrtec«. V »Marijinem vrtcu« se pa dá marsikaj uspešnega doseči glede večkratnega prejemanja sv. obhajila. Jaz na pr. v zadnjem času pri »Marijinem vrtcu« razlagam in širim med otroke knjižico jezuita Bessieres-a »Peterček, apostol sv. obhajila«. Otroci

prebirajo to knjižico z velikim zanimanjem. Po zgledu tega Peterčka smo tudi mi v »Marijinem vrtcu« zasnivali obhajilno zavezo vsakdanjega, oziroma tedenskega sv. obhajila. Število teh junakov je sicer še sila majhno, toda upati smem na najboljši uspeh, kajti vsaj led je prebit.

K o n e c.

Kakor je bil kratek uvod, tako naj bo kratek konec. Vedno tožimo, da z odrastlimi verniki, zlasti moškimi, kar ne gre naprej glede večkratnega prejemanja sv. zakramentov. Čemu ta stok? Pa začnimo tam, kjer je polje še neobdelano, pa tudi neskvarjeno, pri nedolžnih otrocih. Saj se bomo komaj dobro zavedli, pa bo ta rod otroški že zrastel v moško dobo. — Ne pozabimo duhovniki, da se namen našega življenja ne krije popolnoma z namenom navadnih vernikov, katerih prvi namen je lastno posvečenje. — Naš posebni poklic je reševati neumrjoče duše. — Zato nas duhovnike sv. Janez Kriziston dobesedno opominja: »Duhovnik je takorekoč oče človeškega rodu; zato mora skrbeti za vse ljudi, kot Bog, čegar mesto zastopa na zemlji. Če bi se torej duhovnik brigal le za rešitev svoje duše, odtegoval pa bi se skrbi za duše drugih, bo z drugimi brezbožniki vred pogubljen.« Kri za kri, zob za zob, dušo za dušo — za to bo šlo v prvi vrsti takrat, ko bomo stali pred ostrim Sodnikom. Mirno pa bomo lahko zrlí v strogo oko večnega Sodnika, če bomo mogli pokazati le eno, četudi otroško dušico, ki smo jo rešili in pridobili za nebesa.

O vzrokih, da so se otroci, posebno oni od 12. do 18. leta spridili.

Andrej Orehek, župnik v Strugah.

Pričujoči referat je določen le za ustno razpravo. Na željo g. dekana sem napisal par misli, da imamo pri ustni razpravi nekak substrat. Mislim, da nam je razpravljati predvsem o izprijenosti pri dečkih. Deklice po župnijah, kjer ni vojaštva, niso posebno »kriegsmäßig« izprijene iz sledečih vzrokov: 1. ker se v šoloobvezni dobi rajši učijo krščanskega nauka nego dečki, 2. ker sploh redneje obiskujejo šolo, 3. ker pogosteje prejema sv. zakramente, 4. ker imajo doma mater, ki je tudi v mirnem času njih glavna vzgojiteljica, 5. ker so kot ženske bolj krotke in ubogljive, 6. ker imajo manj priložnosti za slabo nego dečki in 7. ker so bolj organizirane nego dečki, oziroma fantje.

Razpravo o dečkih nam je razdeliti v tri dele: ad I. O dečkih od 12. do 14. leta, ad II. o fantičkih

od 14. do 16. leta in ad III. o fantih od 16. do 18. leta, vsak del pa zopet v tri oddelke: a) v čem se kaže izprijenost, b) vzroki te izprijenosti in c) remedia.

A d I.

a) V čem se kaže izprijenost pri dečkih od 12. do 14. leta. Ne obiskujejo redno ponavljavne šole, v ponavljavni šoli ni opaziti posebnega napredka v krščanskem nauku, k obligatnemu prejemu zakramentov, če se le more kako izviti, ne pride vselej, svojeglaven je, za svoja leta nenavadno prevzet, matere ne uboga in jo nenavadno mnogokrat precej surovo žali, preklinja in se pretepa s sestrami, tuintam poskuša že nersramno govoriti, nenaravno zgodaj se mu vzbujata spolni čuti.

b) Vzroki? Vojna traja že četrto leto. Takoj prvo leto vojne je deželni šolski svet izdal olajšavo glede šolskega obiska, da opravičuje učenca poljsko delo. Z gospodarskega stališča je bilo to nekolikoupravičeno, z vzgojnega je bilo pogrešeno, posebno še zato, ker se je to silno zlorabljalo. Saj so ponekod šolo za dalj časa kar zaprli! Pa je prišlo še vojaštvo, rekviriralo zase šolske prostore; prišla je huda zima, prišlo pomanjkanje obutve in obleke: šola je silno trpela! Katehet je bil premalo v stiku z mladino, tvarino je obdelal hlastajoče, priprava na prvi prejem zakramentov ni mogla biti temeljita kakor nekdanj, od zakramentov so izostajali, ker ni bilo točne kontrole; obisk ponavljavne šole je bil pod vsako kritiko, ker je deček pri 13., 14. letih tudi pozimi dobil sebi primerno kmetsko delo: vse to rodi zdaj v četrtem vojnem letu svoje slabe posledice. Oče je na vojski, starejši bratje tudi; matere se ne boji preveč, ona ga dostikrat za moško delo nujno potrebuje, to deček ve, samozavest mu raste, z njo prevzetnost in napuh, kljubovalnost in svojeglavnost; raste mu pogum, podjetnost, ker pa je še otrok, ne zmaga vseh zaprek in težav, zato preklinja, kakor sliši druge, ki delajo enako, kadar jih kaj jezi. Pogleduje že tudi po starejših fantičkih, včasih se jim skuša pridružiti, ujame kakšno besedo, tuhta in premišlja, pa premalo moli, da bi kljuboval prvim napadom nečiste pošasti; grdo bi rad govoril, pa ne sme med starejšimi, zato skuša tvarino med lastnimi vrstniki temeljito obdelati, pohujšanje gre dalje svojo žalostno pot.

c) Kakor je res, da niso vsi taki in da ni povsod tako, tako je res, da je pri otrocih slabih staršev vsaka bistvena odpomoč že prepozna, pri otrocih dobrih staršev pa je upati na zboljšanje. Kako? Loči dobre od slabih! Če imaš mlad. Mar.

dr., z večino fantov v družbi, sprejmi boljše za kandidate, slabih ne sprejmi. Če se ti zdi potreben Marijin vrtec, sprejmi jih v vrtec. Pa tudi slabših ne zavrzy popolnoma. Lepa beseda lepo mesto najde. Tako mladega bitja ne smeš kar obsoditi na vislice. Bodi ljubezniv do njega, vabi ga k zakramentom, govori v ponavljavni šoli prisrčno in zanimivo, skušaj doseči, da te mali zanikrnež ne bo postrani gledal, ampak da te bo rad videl; če bo to, boš dosegel še marsikaj, če te bo sovražil, je on zate zgubljen in ti zanj. — Vplivaj na matere, naj vzgajajo modro, s strogo ljubeznijo, med obilno molitvijo in resnim študiranjem svoje in otrokove duše. Zato je potreben pouk za matere, v mirnem času enkrat potreben, v vojnem času dvakrat in trikrat in absolutno potreben; vsako kvatarno nedeljo sinodalno predpisan, v vojnem času najbolje vsak mesec, ne zaradi mater, ampak zaradi otrok! — Skušaj v šoli vsaj v zadnjih hipih doseči, da dobi otrok vsaj razumne temelje svoji veri; ko bo to, ga navduši za Jezusa, za Cerkev, za krščansko življenje. — Da pa pride sanatio in radice, da bodo vsaj prihodnji letniki boljše, začnimo zopet z redno vsakdanjo šolo — saj ni tako strašno s tistim otroškim delom! — Začnimo z mesečnimi sv. zakramenti, s pogostnim sv. obhajilom, skratka, s predvojno vzgojo!

A d II.

a) V čem se kaže sprijenost fantičkov od 14. do 16. leta? Preklinja, je kljubovalen do matere in starejših sester, poskuša ostajati zunaj cerkve, izostaja od zakramentov, poskuša ponočevati in tudi že ponočuje, čeprav bolj skrivaj, izostaja od večerne molitve, kvanta in grdo govori že kar bolj očitno, na paši ga je že komaj ugnati, da ni nasilen deklicam in morda tudi drugim, zlasti mlajšim dečkom.

b) Vzrok? Očeta ni, poduka ni, molitve ni!

c) Odpomoč? Če in ker očeta ni, poznam edino sredstvo, ki pomaga: duhovnik naj prevzame očetovo mesto v družini! Kdo pa ga bo? Ali kak sorodnik? Malo je dobrih, vestnih sorodnikov. Ali župan? Včasih že, a bele so take vrane! Ali žendar? Duhovnik naj bo oče v družini! Pa kako? Bodi ji angel varih! Razsvetluj jo, varuj jo, vodi in vladaj jo! Prilik za to imaš vsak dan več kot dovolj. Če bo fantiček videl, kako se bri-gaš za družino, delaš prošnje za očeta, za brate, se poteguješ za podporo, skrbiš za aprovizacijo, ti bo zaupal; ko ti bo zaupal, spravi se nadenj; ali se spodobi, da tako nagajaš materi, ko so oče vsak trenotek v smrtni nevarnosti? Ali je prav,

da ne počakaš zvečer molitve, da celo zunaj cerkve stojiš in tako malokdaj prideš k zakramentom, ko so oče tako krvavo potrebni molitve? Ali tako ljubiš očeta in jim s tem izkazuješ ljubezen, da že ponočuješ, da grdo govoriš, grdo delaš in še druge pohujšuješ? Kako naj bodo oče rešeni, če na tak način ti moliš zanje! — Tako mu govori, seveda ne v njegovo osramočenje, ampak v njegovo podučenje v spovednici, na prižnici, pri shodu, če ni drugače, pa tudi v sobi med štirimi očmi!

Pouka ni! Shodi Marijine družbe naj bodo pogostni. Če nimaš Marijine družbe ali če je mrtva, ti ne vem kaj svetovati za te fantičke. Potrebni pa so pouka bolj nego vsaka druga starost. Saj k shodom radi hodijo. Ni še dolgo, ko so bili sprejeti; Marijina družba jim je še nova, če bodo shodi zanimivi, bodo komaj čakali prihodnjega. Z vso opreznostjo, pa tudi z vso odločnostjo in modrostjo zatiraj onanijo, ki se v tej starosti navadno pojavlja in ki je vzrok nadaljni posurovelosti, če fantiček zgubi čut za sramežljivost. — Molitve ni! Molitve ni tam, kjer ni ljubezni do Boga in strahu božjega. Pogostni prejem sv. zakramentov naj poglobi oboje. Prilik imaš dovolj, da fantička nekako prisiliš, da pride k spovednici. Hude bitke so zdaj: napravimo cela fara skupen prejem sv. zakramentov za naše drage na bojišču! Nevarnost je, da Italijan prodre: obrnimo se s sv. obhajilom do božjega usmiljenja, da nam prizanese. Pridite cela fara — in tudi fantički bodo prišli...

A d III.

a) V čem se kaže sprijenost pri fantih od 16. do 18. leta? Kaže se v tem, da se ti fantje nosijo kakor stari fantje, pa so še otroci. Ponočujejo na debelo, to se pravi, daleč čez določeni čas rjovejo po vaseh, kvantajo in tudi čez planke že skačejo. Vsi ne, ampak malo jih je, ki ne bi. Pridruževalo bi se rado pijančevanje, pa alkohola ni in ga ni. Če se pa dobi kje, po njem iz polne mere! Potem pride šele pravi direndaj: preklinjanje, da se angelci jokajo, kvantanje, da je še zrelih lumpov sram, nečistovanje na debelo in na drobno. Pred tednom mi je rekel nekje neki mož: ko bi ne upal, da bodo boljše, ko se očetje vrnejo iz vojske, bi dal te lümpe vse postreliti!

b) Kje je vzrok tej podivjanosti? En vzrok je splošna, dejal bi, svetovna podivjanost sedanjega časa. Ves svet je znorel, tako sliši fant in bere kjer hoče, v cerkvi, v šoli, v časopisju. Če ves svet nori, ni vrag, da bi bil samo jaz pameten, si misli. Drugi vzrok je ta, ker so ti fantje vzgojiteljem

čez glavo prerastli. Vzgojitelji, matere, pa tudi v precejšnji meri učiteljstvo in duhovniki, smo se brigali za vojsko, za podmorske čolne in za aeroplane, medtem nam je pa najboljši letalec preteklosti, sedanjosti in prihodnosti, t. j. vrag, odnesel naših fantov vdanost in pokorščino v zrak. Tretji vzrok je ta, da ali nimamo Marijine družbe za fante, ali imamo premalo shodov ali pa so shodi brez življenja, nezanimivi. Če nimaš družbe, ti je prav privoščiti, če imaš slabe fante, saj je bilo že davno čas ustanoviti jo. Če je premalo shodov ali mrtvi shodi, treba pač zanaprej drugače. Četrty vzrok so starejši, nepotrjeni fantje, ki se med mladički nosijo kakor generali, sposobni za vse slabo. To je najhujše zlo, dejal bi, skoraj v vsaki fari. Tudi sam imam v fari enega takega paglavca, ki mi hoče vse delo Marijine družbe sproti uničiti. Bolan je, pa vendar ima precej fantov za seboj in vsakega posebej moram puliti iz njegovih krempljev. Ponujal sem ga že na vse plati, ze delavca, za voznika, pa ga nikjer ne marajo.

c) Kako odpomoči? Pri tej starosti fantov ne vidim poleg molitve drugega sredstva kakor osebni stik z vsakim fantom posebej. Obiskuj ga, stori mu dobro, kjer moreš, naveži ga nase, da te bo spoštoval in rad imel. Moli zanj in Bogu ter Mariji ga izroči, morda pa vendar pride k pameti. In takrat ti bo iz srca hvaležen, da ga nisi zavrgel tedaj, »ko v letih nerodnih okrogle je pel!« Bog pa bo dal svojo pomoč in plačilo!

3.

Resolutio casus.

In conferentiis pastoralibus disputabant sacerdotes de valore et liceitate absolutionum, quas confessarii poenitentibus dare solent, et quidem in contrarias partes. Una pars affirmabat: confessarii nostri ordinarie absolvunt poenitentes, qui dispositi accedunt, valide et licite, nam intentionem habent rectam, formam adhibent aptam et jurisdictione necessaria pollent, quae si fors alicui defuerit, ecclesia defectum supplet propter errorem fidelium communem. Licite quoque absolvunt, nam qui valide absolvit etiam licite hoc facit in casu necessitatis; et sine necessitate ordinarie non fiunt confessiones. — Altera pars opponebat: multae absolutiones sunt invalidae propter defectum jurisdictionis, multo plures illicitae, cum temere confessarii absolvant, nam non supplet ecclesia defectum jurisdictionis nisi in casibus ab ipsa designatis. Qui rem extendit ad alios casus, in dubio versatur; cum dubia autem conscientia non licet agere.

Tu qui disputationi assistis, quid censes?

Ut resolutio quaestionis rite procedat, haec praemitte!

1. Quid requiritur in confessario ad validam absolutionem?

2. Quibus in casibus ecclesia certe supplet defectum jurisdictionis? — Quando probabiliter tantum?

3. Quando licet uti jurisdictione dubia vel probabili?

4. Quid de sententia utriusque partis iudicis?

1. Quid requiritur in confessario ad validam absolutionem?

Resp. ad 1. Praeter ordinem sacerdotalem requiruntur in confessario ad validam absolutionem: 1. jurisdictio debita, 2. intentio absolventi saltem virtualis, 3. forma debita, quae continere debet hunc sensum: »ego te absolvo«, 4. absolutio sit vocalis seu verbo proferenda in poenitentem moraliter saltem praesentem, 5. confessarius, necesse est, ut saltem unum peccatum poenitentis intelligat.

Pro casu, ubi homo sensibus destitutus absolvendus est. (Confer theologiam pastorem.)

2. In quibus casibus ecclesia certe supplet defectum jurisdictionis?

Resp. ad 2. Jurisdictio, prout hic accipitur, est potestas subditis remittendi peccata in sacramento poenitentiae.

Jurisdictio omnino requiritur ad confessiones valide excipiendas. Jurisdictio obtineri debet a superiore ecclesiastico, cui absolvendus subicitur tamquam subditus.

Duplex distinguitur jurisdictio ordinaria et delegata. Ordinariam habet sacerdos ratione officii curam animarum adnexam habentis; delegata conceditur alicui per specialem commissionem.

Jurisdictio ordinaria competit: Summo pontifici pro universa ecclesia in utroque foro; Episcopo in suos dioecesanos in utroque foro; eandem habet vicarius generalis Episcopi. Canonico poenitentiario ecclesiae cathedralis competit ordinaria jurisdictio, si habet officium stabile, sed in foro interno tantum.

Parochus habet ordinariam jurisdictionem in suos parochianos in foro interno tantum.

Jurisdictio delegari potest expresse signo aliquo sensibili, ex gr. verbo, scripto: et tacite, quando superior videt exerceri jurisdictionem et non contradicit. Jurisdictio triplici modo delegari dicitur: a) ab homine, quando habens jurisdictionem ordinariam verbo, scripto

vel alio signo alicui committit jurisdictionem; b) a *jure*, quando per decretum summi pontificis certis personis potestas absolvendi conceditur; c) a *consuetudine*, quae tale exercitium jurisdictionis introducit tacito superioris consensu.

Jurisdictio quam quis habet etiam amitti potest. Ordinaria jurisdictione cessat per cessationem officii, cui annexa est, per excommunicationem nominatim denuntiata et per suspensionem sacerdotis ab officio seu jurisdictione. Jurisdictio delegata cessat per revocationem superioris, per expirationem temporis praefiniti et aliquando per amotionem superioris, qui istam concessit ab officio. (Cf. Noldin, de sacrament. n. 342 sqq.)

His praemissis possumus nunc exponere casus, in quibus ecclesia supplet jurisdictionem.

Tres sunt casus, ubi ecclesia jurisdictionem certe supplet: a) in articulo mortis; b) in errore communi cum titulo colorato; c) in casu jurisdictionis speculative probabilis, sive sacerdos sciat sive nesciat, se carere jurisdictione. De observandis in articulo mortis, vide Theol. pastorem. Error dicitur communis, si fere omnes fideles loci putant, confessarium esse instructum jurisdictione; error dicitur privatus, si unus vel pauci hoc existimant. Error potest esse cum titulo colorato, vel sine isto.

Titulus dicitur coloratus, qui externe re vera existit, sed propter occultum defectum invalidus est. Ex gr. Die dominica annuntiatur ex ambone, quod Cajus sacerdos acceperit ab Ordinario instrumentum jurisdictionis ad excipiendas confessiones fidelium. Tota communitas nunc putat Cajum revera esse instructum potestate legitima absolvendi. Tamen potest talis potestas abesse, si nempe in Cajo est defectus, qui eum inhabilem facit; si non est approbatus, vel si excommunicatus est in occulta censura. In tali casu esset parochia in errore communi et Cajus habet titulum coloratum.¹

¹ Objiciunt multi: istas distinctiones erroris privati et communis cum titulo colorato et sine titulo esse parvi momenti pro re nostra, nam fideles nostri putant, omnem sacerdotem a parochia admissum ad confessiones excipiendas habere potestatem valide absolvendi; et haec admissio sacerdotis e parte parochi est titulus coloratus pro confessario. — Quo posito videtur, quod fideles non sint satis instructi de natura et necessitate jurisdictionis; nihilo tamen minus ista admissio sacerdotum a parochia facta non potest dare confessariis titulum nec coloratum. Parochus certe in se suscipit periculum rei, pro qua Deo et Episcopo rationem reddere debet, at confessarii carent jurisdictione.

Certum est ecclesiam supplere jurisdictionem in errore communi cum titulo colorato.

Non supplet ecclesia defectum, si error sit privatus.

Probabile est ecclesiam supplere jurisdictionem in solo errore communi sine titulo colorato. Practice vero tuta non est haec opinio, quia ecclesia nullibi voluntatem supplendi manifestavit, imo in casu particulari declaravit, confessarios illicite et invalide confessiones excepisse. (Cf. Noldin, l. c. n. 355.)

In casu jurisdictionis speculative probabilis certo supplet ecclesia hypothetico, si forte abest necessaria jurisdictione. Terminus iste »speculative probabilis« jurisdictione sumitur aliquo sensu speciali et stricto, quia significat hoc loco speculativum dubium juris, id est dubium de extensione legis ad casum. Ex gr. confessarius dubitat, utrum aliquod peccatum vel aliqua censura reservata sit an non. Sit post diligentem inquisitionem dubium manet, habet iste jurisdictionem speculative probabilem.

In casu jurisdictionis dubia e non supplet ecclesia, nisi forte ratione erroris fidelium. Exempla habes in dubio facultatis datae, perdurantis etc.

3. Quando licet uti jurisdictione dubia vel probabili?

Resp. ad 3. In certo defectu non licet scienter uti potestate ex solo titulo colorato oriunda, etsi ecclesia certo suppleat. A fortiori non licet illi, qui omni potestate destitutum se novit, propter solum errorem communem agere, tum quia usurpat potestatem, tum quia fideles exponit periculo et damno.

Non licet absolvere cum jurisdictione dubia nisi in casu necessitatis et sub conditione »si possum«; propter eandem rationem. Tales casus necessitatis recenset S. Alphonsus n. 571: si urget praeceptum anuae confessionis; si poenitens debeat celebrare vel communicare ad vitandam infamiam; si sacerdos teneatur celebrare ex obligatione; si poenitens diu a sacramentis abstinere debeat.

Licetum est absolvere cum jurisdictione probabili in sensu supra exposito, nam in hoc casu ecclesia certo supplet, est ergo absolutio certo valida et licita.

4. Quid de sententia utriusque partis iudicis?

Resp. ad 4. Prima disputantium pars bene quidem affirmat, ordinarie absolutiones esse validas, nam intentio recta et forma debita raro desunt, ast de jurisdictione non idem dicendum.

Neque certo affirmari potest ecclesiam supplere defectum jurisdictionis semper in casu erroris communis fidelium, cum hoc solum de errore cum titulo colorato valeat. Etiam conclusio altera non est omnino vera, si dicit: »qui valide absolvit, etiam licite hoc facit in casu necessitatis«; cum non excuset a peccato temeritatis quaelibet necessitas, sed tantum ista gravis et stricte dicta, quam supra assignavimus. In casu »jurisdictionis speculative probabilis« utique omnis rationabilis causa excusare potest.

Altera pars non nimis affirmat, si multas absolutiones invalidas et illicitas ponit. Nam non sunt rari casus, ubi sacerdotes peregrini, pensione donati etc. absque delegata jurisdictione a parochis ad confessiones excipiendas admittuntur; et jurisdictiones extinctae elapso tempore praefinito sunt satis notae. Cum insuper nec omnes absolutiones validae, etiam licitae sint, sicut supra vidimus, recte dicunt: »multo plures esse illicitas«, quod argumentis ibi adductis satis probant.

134.

Oddaja cinastih orgeljskih piščali v vojne namene.

Dodatno k tukajšnjemu obvestilu v »Škofijskem Listu«, 1917, str. 91, naj tu sledi odredba c. kr. ministrstva za bogočastje in uk z dne 28. septembra 1917, št. 32.727:

Der große Bedarf an Zinn, der durch die übrigen verfügbaren Zinnquellen nicht gedeckt werden kann, zwingt die Heeresverwaltung, nun auch die Orgelpfeifen für Kriegszwecke heranzuziehen.

Mit einer Verordnung des Ministeriums für Landesverteidigung, die in kürzester Frist erscheinen wird, werden alle aus Zinn oder Zinnlegierungen bestehenden Prospektpfeifen der Orgeln, u. zw. sowohl die stummen als auch die klingenden, für Kriegszwecke in Anspruch genommen werden.

Die in Anspruch genommenen Pfeifen dürfen vom Besitzer weder selbständig ausgebaut noch veräußert werden. Ihre Einziehung erfolgt vom 22. Oktober 1917 angefangen nach den Vorschriften der erwähnten Verordnung.

Mit der Einziehung der Pfeifen werden von der Militärverwaltung Orgelbaumeister betraut, die hiezu durch besondere Ausweise legitimiert werden.

Die Entfernung der Pfeifen aus den Orgeln hat derart zu erfolgen, daß die weitere, wenn auch beschränkte Spielbarkeit gewahrt bleibt. Wird bei der Entfernung der Pfeifen Sachschaden verursacht, so ist der Besitzer berechtigt, die Behebung des Schadens durch die Militärverwaltung oder die entsprechende Entschädigung zu begehren.

Die Vergütung wird mit 15 K pro 1 kg Pfeifengewicht festgesetzt.

Ausgenommen von den Vorschriften dieser Verordnung sind Orgelwerke, die einen beson-

deren künstlerischen oder historischen Wert besitzen. Die Feststellung dieses Wertes erfolgt von Amts wegen durch Organe des Staatsdenkmalamtes im Einvernehmen mit vom Ministerium für Kultus und Unterricht bestellten Fachmännern der Orgelkunde. In zweifelhaften Fällen erfolgt die Entscheidung durch das Ministerium für Kultus und Unterricht.

Wie bereits in den an das Ordinariat gerichteten Zuschriften der Zentralkommission für Denkmalpflege vom 9. August 1917, Z. 2303, und vom 30. August 1917, Z. 2732, erwähnt ist, kommt für die Befreiung von der Inanspruchnahme einerseits der kunsthistorische, andererseits der musikalische künstlerische Wert des Orgelwerkes in Betracht.

Der kunsthistorische Wert wird von den Organen des Staatsdenkmalamtes, der musikalisch-künstlerische Wert von den in dieser Beziehung vom Ministerium für Kultus und Unterricht zu bestellenden Fachmännern zu beurteilen sein.

In letzterer Hinsicht beabsichtigt das Ministerium für Kultus und Unterricht insbesondere die kirchenmusikalischen Referenten der einzelnen Ordinariate zu Sachverständigen zu bestellen und gestattet sich deshalb, an das Ordinariat das ergebene Ersuchen zu richten, den dortamts bestellten kirchenmusikalischen Referenten — womöglich telegraphisch — anher bekanntzugeben, damit hierseits die Bestellung der Fachmänner der Orgelkunde ehestens vorgenommen werden könne.

Um die Ergebnisse der Überprüfung der Orgelwerke rechtzeitig an die mit der Durchführung der Arbeiten seitens der Militärverwaltung betrauten Orgelbaumeister gelangen zu

lassen, ist in Aussicht genommen, die bereits bestehende Organisation des Staatsdenkmalamtes in den Dienst der Sache zu stellen und auch die Resultate der Überprüfung in musikalisch-künstlerischer Beziehung durch das Staatsdenkmalamt an die Orgelbaumeister weiter zu leiten.

Da mit der Einziehung der Orgelpfeifen am 22. Oktober 1917 begonnen werden wird und eine Verlängerung dieses Termines im Hinblick auf den dringenden Zinnbedarf der Heeresverwaltung als ausgeschlossen betrachtet werden muß, so ergibt sich die Notwendigkeit, die Überprüfung der Orgelwerke auf ihren besonderen künstlerischen oder historischen Wert mit solcher Beschleunigung vorzunehmen, daß die Verzeichnisse der aus diesem Gesichtspunkte von der Inanspruchnahme auszuschließenden Orgelwerke jedenfalls vor dem 22. Oktober 1917 an die mit der Durchführung der Arbeiten befaßten Orgelbaumeister gelangt sein werden.

Nur in diesem Falle ist die Gewähr geboten, daß auf die zur Erhaltung beantragten Orgeln auch tatsächlich bei den Ausbauarbeiten, welche von den Orgelbaumeistern im Interesse der Heeresverwaltung möglichst rasch durchgeführt werden müssen, entsprechend Rücksicht genommen wird.

Es besteht deshalb kein Anstand, daß die Begutachtung der im dortigen Amtsbereiche vorhandenen Orgelwerke durch den kirchenmusikalischen Referenten des Ordinariates in musikalisch-künstlerischer Richtung sogleich (noch vor dessen formeller Bestellung seitens des h. o. Ministeriums) erfolge und wird es sich empfehlen, daß derselbe in dieser Hinsicht im Einvernehmen mit dem Landeskonservatorenamt, bzw. dem örtlich zuständigen Konservator vorgehe.

Die Landeskonservatorenämter sind bereits von der Zentralkommission für Denkmalpflege angewiesen worden, sich mit den Ordinariaten ins Einvernehmen zu setzen und die Listen über die wegen ihres besonderen historischen, künstlerischen, bzw. musikalischen Wertes von der Inanspruchnahme auszunehmenden Orgelwerke bis längstens 10. Oktober 1917 an die Zentralkommission für Denkmalpflege gelangen zu lassen.

In diese Liste haben die Landeskonservatorenämter auch die von den musikalischen Sachverständigen der Ordinariate zur Ausnahme beantragten Orgelwerke aufzunehmen.

Falls sich dies als untunlich erweisen sollte, haben die Landeskonservatorenämter die von den Ordinariaten gelieferten Listen abgesondert vorzulegen. Die Landeskonservatorenämter sind beauftragt, auf alle Fälle das bis dahin fertiggestellte Material bis zum 10. Oktober 1917 dem Staatsdenkmalamt vorzulegen, auch wenn die Erhebungen nicht abgeschlossen oder die Listen der musikalischen Sachverständigen noch nicht an das Landeskonservatorenamt eingelangt sein sollten.

Das Ministerium für Kultus und Unterricht beehrt sich, dem Ordinariate hievon mit der ergebenden Einladung Kenntnis zu geben, der beabsichtigten Vorgangsweise zustimmen und in diesem Sinne die musikalischen Sachverständigen zur zeitgerechten Fertigstellung und Übermittlung der Listen der wegen ihres besonderen musikalisch-künstlerischen Wertes von der Inanspruchnahme auszunehmenden Orgeln an das Landeskonservatorenamt veranlassen zu wollen.

Hiebei wäre darauf Bedacht zu nehmen, daß nur Orgelwerke von ganz besonderer künstlerisch-musikalischer Bedeutung zur Befreiung von der Inanspruchnahme zu beantragen wären, da anderenfalls die Gefahr bestünde, daß mit Rücksicht auf den großen Bedarf der Heeresverwaltung an Zinn diese Ausnahmsbestimmung in der Folge nicht aufrecht erhalten werden könnte.

Glede načina oddaje pa je določilo c. kr. ministrstvo za bogočastje in uk z naredbo 7. nov. 1917, št. 36.932:

Sofern der Besitzer des Orgelwerkes sich bereit erklärt, für die Beistellung einer Hilfskraft, für die Verpackung der Pfeifen und für die sofortige Zufuhr und Ablieferung an die nächstgelegene Bahnstation zu sorgen, wird ihm von der Militärverwaltung für diese Mitwirkung eine besondere Entschädigung gewährt werden, welche bis 30 kg des ausgebauten Pfeifenmaterials 4 K pro kg, für weitere 31 bis 50 kg 3 K und über 50 kg 2 K für jedes weitere kg beträgt.

In diesem Falle hat der Orgelbesitzer auch für die unfrankierte Aufgabe des Pfeifenmaterials an den Lagerplatz des Kriegsministeriums, Wien-Matzleinsdorf vorzusorgen und hiebei das Bruttogewicht der Sendung bahnamtlich feststellen zu lassen. Die Aufgabe der Sendung erfolgt zu Lasten der Heeresverwaltung. Der Orgelbaumeister wird in diesem Falle dem Besitzer des Orgelwerkes die abgenommenen Pfeifen in verpackungsfähiger Form übergeben und das

Gewicht bei der Übergabe in Gegenwart des Besitzers oder dessen bevollmächtigten Stellvertreters feststellen.

Erklärt sich der Orgelbesitzer dagegen nicht bereit, für die Verpackung der Pfeifen und deren Aufgabe bei der nächsten Bahnstation vorzusorgen, so wird der Orgelbaumeister nach der Entnahme der Pfeifen deren Gewicht in Gegenwart des Besitzers oder dessen bevollmächtigten Stellvertreters festzustellen haben. Bezüglich der einstweiligen Aufbewahrung der abgenommenen Pfeifen und deren Abtransport hat in diesem Falle der Orgelbaumeister das Nötige zu veranlassen. Über das ausgebaute Pfeifenmaterial ist von jedem Orgelbaumeister oder dessen Bevollmächtigten eine Aufnahmeschrift auszufertigen.

Diese hat zu enthalten: a) Ort, politischen Bezirk und Kronland, in dem sich das Orgelwerk befindet; b) Name und genaue Adresse des Besitzers; c) Gesamtgewicht der ausgebauten Pfeifen; d) Name und Adresse des die Pfeifenentnahme bewerkstelligenden Orgelbaumeisters nebst dessen Unterschrift oder jener seines Bevollmächtigten.

Diese Angaben sowie die Übernahme der Messuren sind vom Besitzer des Orgelwerkes (Kirchenvorsteher, Klostervorsteher) auf dem Formular zu bestätigen.

Von dieser Aufnahmeschrift — zu deren Ausfertigung die Orgelbaumeister Durchschreibebücher verwenden werden — sind zwei Parien (Durchschläge) seitens des Orgelbaumeisters dem Besitzer des Orgelwerkes (Kirchenvorsteher) einzuhandigen.

Die Kirchenvorsteher werden die übernommenen Messuren sowie ein Exemplar dieser Aufnahmeschrift im Pfarrarchive zu verwahren; das andere Exemplar der Aufnahmeschrift dagegen an den Lagerplatz des Kriegsministeriums in Wien, V. Margaretengürtel 3, einzusenden

haben. Im Falle der Kirchenvorsteher sich zur Zufuhr und Ablieferung an die nächstgelegene Bahnstation bereit erklärt hat, hat er die Bestätigung über die erfolgte Absendung gleichfalls an den Lagerplatz des Kriegsministeriums in Wien V. einzusenden.

Auf Grund der eingesendeten Belege wird das Kriegsministerium, Abteilung 21, die Auszahlung der entfallenden Beträge an die einzelnen Orgelbesitzer veranlassen.

Da die Kosten des Ausbaues der Pfeifen einschließlich jener für die Aufrechterhaltung der Spielbarkeit der Werke und für die Messurabnahme von den Orgelbaumeistern zu bestreiten sind, werden der Kirchenverwaltung aus der Entnahme der Prospektpfeifen keinerlei Kosten erwachsen und wird die Vergütung von 15 K pro kg Pfeifenmetall ungeschmälert für die seinerzeitige Beschaffung der Ersatzpfeifen verfügbar bleiben.

Hinsichtlich des seinerzeitigen Ersatzes wäre noch zu bemerken, daß durch die Abnahme der Messuren und durch den Ausbau der Pfeifen für den betreffenden Orgelbaumeister keineswegs ein Anspruch auf Lieferung der Ersatzpfeifen erwächst; die Vergebung dieser Arbeiten bleibt vielmehr dem Orgelbesitzer nach seiner freien Wahl vorbehalten.

Čč. cerkvenim predstojnikom se naroča, naj dotičnega orgljarskega mojstra pri delu blagohotno podpirajo.

V komisijo za presojanje izjem pri tej oddaji je imenovalo c. kr. min. za bogočastje in uk naslednje veščake na Kranjskem: Anton Dorniča, orglj. mojstra v Radovljici; dr. Fr. Kimovca, stoln. kanonika v Ljubljani; dr. Jos. Mantuani, ravnatelj dež. muzeja v Ljubljani; Stan. Premrla, vodjo stoln. kora v Ljubljani; P. Hugolina Sattnerja, kons. svetnika in župn. upravitelja v Ljubljani.

Združevanje več šolarskih oddelkov pri verouku.

C. kr. dež. šolski svet za Kranjsko je z odlokom z dne 15. novembra 1917, št. 7779, določil:

Im Hinblick auf die Bestimmungen des § 2 des Gesetzes vom 20. Juni 1872, R. G. Bl. Nr. 86, M. V. Bl. 1872, Nr. 45, (Heinz S. 198), wird der k. k. Bezirksschulrat, k. k. Stadtschulrat angewiesen, in Hinkunft die eventuelle Zusammenziehung der wiederholungsschulpflichtigen Knaben und

Mädchen, bezw. überhaupt mehrerer Schülerabteilungen beim Religionsunterrichte nicht über Initiative der Schulleitungen, sondern nur über Anlangen der zuständigen kirchlichen Behörden (Dekanats- und Pfarrämter) in Verhandlung zu nehmen, bezw. mit den entsprechenden Anträgen anher vorzulegen.

O čemer se čč. župni uradi s tem obveščajo.

O razdoru S. L. S.

Mogočna je bila S. L. S. Po našem večletnem trudu se je razvijala in krepila. Načelniku smo popolnoma zaupali, on pa je moral priznati, da smo duhovniki v S. L. S. ogorodje, ki jo nosi.

Večkrat smo opazovali, da je bilo med obema političnima voditeljema močno nasprotovanje, ki se je pa vselej pravočasno poglelo. Toda odkar je načelnik stranke prenehal biti načelnik državnozbornskega kluba in je iznenada, ne da bi bila stranka kaj vedela, postal deželni glavar, se je nasprotovanje zopet pokazalo; bolj je napredovalo in že smo slutili, da bi utegnili stranki zelo škodovati, morda jo celo pokopati.

Razdor se je razširjal, ker se je v izobražencih S. L. S. vedno bolj utrjevalo prepričanje, da politika dr. Šusteršiča ni dovolj narodna in ne demokratična. Izredno je tudi vse ogorčila vest, da je načelnik stranke dal vložiti na vlado prošnjo za novo podporno akademično društvo, dasi je že obstoječe skozi toliko let izvrstno delovalo.

Nasprotovali so načelniku stranke tudi delavci, organizirani v delav. organizaciji; nasprotovanje je raslo in kaj čudno so gledali postopanje načelnika S. L. S., ki je preko organizacije skliceval shode duhovnikov, da mu izrazijo neomejeno zaupanje. Ker je zaupanje drugod izgubljal, ni bil neopravičen moj strah, da se nevolja zoper duhovnike razširi v nevoljo zoper katoliško Cerkev in zoper vero sploh.

Tekom dveh let sem veliko trpel. O načelniku stranke, ki sem mu popolnoma zaupal, sem menil, da edino on vzdržuje našo veljavo na zgoraj in našo moč na znotraj. Sedaj sem pa gledal, kako izgublja zaupanje in veljavnost ne le pri naših izobražencih, ampak pri vseh obmejnih Slovencih in pri Hrvatih. Zasedoval sem razloge in premišljeval posledice za versko prepričanje v naši škofiji, ako ostanem do načelnika v takem razmerju, kakor do sedaj. Javnosti sploh in svojim duhovskim sobratom nisem mogel odkrivati svojih dušnih bolečin. Ko je pa sila priklopela do vrhunca in je načelnik sam zahteval, naj pojasnim svoje stališče, sem mu dne 25. oktobra 1916 poslal pismo s sledečim besedilom:

Preblagorodni gospod deželni glavar in načelnik S. L. S.!

Ko ste bili v petek 20. oktobra pri meni, ste mi pojasnjevali sedanje prežalostne razmere v slovenski ljudski stranki. Rekli ste, da tako, kakor je sedaj, ne more dalje iti, in izrazili ste mi nujno željo, naj Vam do konca tekočega tedna pojasnim svoje stališče glede na strankine razmere.

Moje misli so Vam vsa, večinoma že tako znane, vendar pa želji Vaši rad ustrezem ter Vam jih še bolj natanko obrazložim tako, kakor mi v očigled naših sedanjih bridkosti v srcu dozorevajo.

1. Sedaj se cepi stranka na tri dele, in sicer od tedna do tedna bolj na široko in globoko. Temelj, mislim, da je še vsem isti: katoliška načela in katoliško življenje, kakor zahteva sveta katoliška Cerkev in se je vse programatično določilo na naših katoliških shodih po starem našem geslu: vse za vero, dom, cesarja. Vzrok razcepljevanju je po mojem mnenju le način postopanja v taktiki in politiki.

Zato je v teh okolnostih moje stališče jasno: varovati in pospeševati moram katoliško vero in katoliško življenje; nikar pa naj ne posegam, vsaj avtoritativno ne, v taktiko naših vodilnih krogov. V tem oziru naj bom nad njimi, ki si sedaj nasprotujejo tako, da je celoskupna stranka v nevarnosti. Jaz bi razcep le povečal in bi one kroge, proti katerim bi se odločil, odbil od sebe in dosledno vedno bolj in bolj tudi od cerkve, kar bi bilo usodepolno za vso našo prihodnost.

2. To je prenevarno posebno zato, ker se proti tem in onim izrekajo očitki glede političnih in drugih napak, katerih očitkov jaz ne morem preiskavati. Glede Vas, kot načelnika S. L. S., omenjam tri točke, ki se povsod obsojajo:

a) Gospod načelnik, pravijo, se prizadeva škofa in duhovnike nase in na svoje delo tako navezati, da bi ti s svojo veljavnostjo, s svojim ugledom nekako pokrivali vsak njegov korak in z zahtevanim brezpogojnim zaupanjem nepreklicno odobrili vse, kar on stori. Tako bi odpor zoper njega, ki raste v inteligentnih in delavskih

21

krogih, ki sega čez meje nad vse obmejne Slovence, bil odpor zoper vso duhovščino s škofom na čelu, kar bi bilo v svojih posledicah brez dvoma na kvar Cerkvi in veri;

b) gospod načelnik je v nasprotju s statutom S. L. S. zadnja leta popolnoma izločil delovanje izvršilnega odbora; zlasti je brez njega začel dalekosežno in izredno pomenljivo akcijo za koncentracijo strank;

c) gospod načelnik snuje novo »akademsko starešinstvo«; s tem korakom bo pospešil in končno utrdil razdvoj med našimi inteligenti, katere tako nujno potrebujemo pri delu za naše ljudstvo.

3. Ne zamerite, da Vam še nekaj prav odkrito povem. Davno že, ko je p. t. Karlon izginil iz javnega življenja, sem se predrznil reči Vam: kot voditelj naše politike morate pač postopati odločno in energično, toda varujte se pogreške Karlonove, namreč absolutizma, ki se sicer nekoliko časa prenaša z nevoljo, toda vzbuja reakcijo, ki gotovo v svojem času bukne na dan, pa je voditelj izgubljen. Tekom let, tudi že v sedanjem razdoru, sem Vam večkrat ustmeno in pisмено zatrjeval: mi duhovniki Vam zaupamo, toda čujejo se pritožbe zoper Vaš absolutizem, kar bi utegnilo škodovati. Vi se na to niste ozirali in prišel je trenutek, katerega sem že davno s strahom pričakoval. Ne le, da niste nič odnehali, ampak vedno bolj ste zatrjevali, da imate edino Vi vse odločevati in da zahtevate brezpogojno zaupanje. Bolj ali manj nujnih želja po skupnem razgovoru, kakor zahtevajo pravila S. L. S., niste hoteli uslišati. In sedaj? — Reakcija je tu!

4. Kar se tiče »Slovenca«, se mi je reklo: gosp. dr. Šusteršič ima kot načelnik S. L. S. skupaj z vodstvom pravico, da določuje listu politično smer. Iz tega pa ne sledi, da bi moralo uredništvo kar slepo sprejeti vsak članek ali vsako notico, ki je po mnenju uredništva pogrešna. Prav tako ne sledi, da bi se moral vsak le količkaj političen članek pošiljati njemu v cenzuro. Saj se mora vendar dopustiti nekaj prostosti, da se mnenja in nazori pretresavajo, dokler od načelstva ni storjen definitiven sklep.

Jaz tem nazorom ne morem ugovarjati. Tudi je s cerkvenega stališča moja naloga le ta, da čuvam nad verskimi in nravnimi načeli lista. Zato kot škof ne morem siliti, naj se kak članek ali notica v list sprejme ali ne.

Velesenjeni in velespoštovani gospod deželni glavnik in načelnik S. L. S.! Sedaj sem Vam glavne točke vestno razložil, prosim, nujno prosim, da jih preudarite in potem ukrenete vse, kar je potrebno, da se razburjenost v stranki pomiri, da se raz-

padajoči deli zopet združijo in bomo vsi Slovenci, mi in obmejni, stali edini in složni pri vseh prevažnih odločitvah, kakor jih zahteva naš čas sedaj in jih bo zahteval posebno prevažni čas po srečno končani vojski.

S posebnim spoštovanjem Vam vdani

† Anton Bonaventura, škof.

Ne bom pripovedoval dogodkov, zavoljo katerih se je razdor razširjeval in poglabljeval. Da bi med duhovniki ohranil zaupnost in ljubezen, sem za dan 17. julija poklical v Ljubljano vse gg. dekane in še nekaj gospodov iz Ljubljane in posameznih dekaniij. Sestanek ni imel popolnega uspeha. Vendar pa so sploh dober vtis napravile resolucije, ki sem jih v luči svojega stališča sestavil, obrazložil in objavil. Da bi očitno nasprotovanje med duhovniki obeh struj preprečil, sem zaupajoč na njihovo razboritost, v Škofijskem listu str. 85 zapisal:

»Kot poklicani varih cerkvene discipline priporočam vsem gospodom prav nujno, da se prizadevajo govoriti in nastopati v zmislu naših resolucij. Vsak javen nastop proti njim kar prepovedujem. Ako je kdo osebno drugače prepričan, naj svoje misli svobodno obdrži, toda za nje ne sme agitirati ne pri ljudstvu, ne pri duhovniških sestankih. Upam, da iz ljubezni do miru, do edinosti, do medsebojnega prijateljskega občevanja boste vsi, prav vsi gospodje imeli toliko moralne moči in toliko premagovanja samega sebe, da ves svoj nastop vzravnate v tem zmislu.«

Pri shodu se mi je poverila naloga, naj poizkusim, da med strujama dosežem sporazum. Popolnoma prav je, da so gospodje na sestanku obsojali razdor in zahtevali edinost, slogo, sporazum. Jaz sem se dela koj poprijel. Toda ravno tiste dni je gosp. načelnik odpotoval iz Ljubljane za več tednov; zato je poravnava zastala. Nasprotna struja mi je svoje pogoje naznanila. Ko se je načelnik vrnil, je za sredo septembra sklical shod vodstva S. L. S. Nasprotna struja se je radi še nedovršene poravnave zdržala vsakega prerokanja; njeno stališče je naznanil prelat Kalan. Načelnik stranke pa se je dal izbrati zopet za načelnika in je dosegel, da so navzoči zahtevali, naj ga poslanci izvolijo za delegata.

Ves ta nastop je bil smrten udarec za poravnavo, ker je dr. Šusteršič iskal le zaupnice pri svoji struji, namesto da bi se prej pogodil z opozicijo in potem zahteval zaupanje od celotne stranke. Kljub temu sem koj po sestanku prijavil pisмено po-

goje opozicije v stranki. Toda g. načelnik zopet ni bil več dni navzoč v Ljubljani. Ko se je povrnil, mi je rekel, naj gospodje dotične točke bolj nadrobno razložijo. S tem se je zadeva zopet zategnila. Konec oktobra sem g. načelniku poslal odgovor. Zopet ga ni bilo doma, potem pa sem jaz odšel k škofovskemu posvetovanju na Dunaj. Med tem časom se je marsikaj dogodilo, kar je poravnava onemogočilo. Najbolj važen je bil dogodek, da naši poslanci niso načelnika S. L. S. volili v delegacije.

Bil mi je položaj jasen. V soboto dne 17. novembra sem šel osebno k g. načelniku in sem mu rekel, da po mojem mnenju je vse nadaljnje prizadevanje za poravnava breznažno in brezpredmetno. Ob tej priliki mi je povedal, da je izstopil iz Jugoslovanskega kluba in da je za četrtek, dne 22. novembra, sklical sestanek izvršilnega odbora stranke. Ves prepaden nisem dosti govoril in sem žalosten odšel domov. Zvečer prinese »Slovenec« razne dopise gosp. Šusteršiča.

Preletel me je strah. Kaj bo sedaj? Kako bodo nastopili naši gospodje duhovniki? Kaj bo z našim ljudstvom? Kaj s S. L. S.? Ves žalosten napišem g. načelniku dne 18. nov. list s sledečim besedilom:

»V snočnjem »Slovincu« sem bral Vaše izjave. Alea iacta est, napovedan je javen boj.«

»Ponovim, kar sem trdil včeraj: opozicija v S. L. S. ni zoper krščanska načela, ni zoper program naših katoliških shodov, ampak edino le zoper Vašo osebo in zoper Vaš nastop.«

»Obžalujem, da mi bote na napovedanem shodu izvršilnega odbora S. L. S. iznova cepili in razdvajali gg. duhovnike. Že shod meseca septembra je bil v tem oziru poškuden: in sedaj zopet. Moje navodilo je: duhovniki bodimo nad strujami S. L. S., kadarkoli nastopimo javno. Zoper to navodilo jih Vi napeljujete na strastno obrambo Vaše struje.«

»Nek državni poslanec, ne Slovenec, mi je te dni rekel na Dunaju: Ko bi jaz zupanje svojih tovarišev izgubil, kakor ga je Vaš deželni glavar, bi se tovarišem zahvalil za dosedanje zaupanje in bi se umaknil ter bi le kot deželni glavar izpolnjeval svoje velike dolžnosti.«

»In v mesecu juliju mi je na Dunaju rekel nek izvenkranjski državni poslanec: Gosp. Šusteršič je zaupanje popolnoma izgubil, tako da je nezaupnost že nekako bolesta; ko bi on to vpošteval in se za par let bolj v ozadje postavil, bi ga potem skoraj gotovo zopet prosili, ker bi čutili, da ga zopet potrebujemo.«

»Obžalujem Vaše preziranje naših akademično izobraženih mož, kar mora vse poriniti v tabor, ki je Vam nasproten. Dokler je kdo popolnoma z Vami, je dober, je razumen, je izvrsten; kakor hitro pa se od Vas obrne, ali celo proti Vam nastopi, je zanič, nespameten etc.«

»Veliko trpim; zaupam pa v dobrega Boga, da bo iz te borbe za vse nas kaj za časnost in večnost koristnega izšlo. — Pozdrav in blagoslov!«

Gospod načelnik mojih migljajev ni hotel vpoštevati. Vršil se je shod dne 22. novembra. Prežalostni sklepi so vsem znani. Razbije naj se torej naša S. L. S., za katero smo toliko let delali in trpeli, razbije naj se sloga in edinost med duhovniki, sloga in edinost med ljudstvom, sloga in edinost med ljudstvom in duhovniki! In zakaj...?

Ali je nova kmečka stranka potrebna? Res, prav in potrebno je, da se posebno sedaj varujejo in tudi branijo koristi našega trpečega kmetovalca. Toda ali jih ne brani Slovenska Ljudska Stranka? Čitajte njihove interpelacije; čujte o njihovih nastopih na merodajnih mestih! In ako bo sedaj in po vojski potrebno še bolj odločno nastopiti za kmečke pravice in koristi, bodo to radi in uspešno storili poslanci one Slovenske Ljudske Stranke, ki je povsod poznana in uvaževana, bodo to radi storili naši poslanci v zbornici.

Zato ni potrebna nova kmečka stranka, ki našo lepo organizacijo razdira in kmečko ljudstvo stavi v nasprotje vsem drugim stanovom. Bodimo skupaj in delajmo z združenimi močmi vsi stanovi, vsaj smo drug na drugega navezani.

Zakaj torej razdor? Zakaj podpihovanje strasti? Zakaj novo sovrašтво? In to sedaj na veselje in radost naših narodnih nasprotnikov! Razdor, zaničevanje in sovrašтво ni delo božje, ampak delo sata-novo.

Vam, gg. duhovniki, pa tudi vsemu našemu ljudstvu sem bil dolžan, da sem potek razpora pojasnil. Kaj pa iz vsega tega sledi?

1. Vsem naročam, da našo S. L. S. vzdržimo, naj ne propade, poskrbimo za novo načelništvo; vsi jej zvesti ostanimo!

2. Obžalujmo vsak odpad k nepotrebni novi Kmečki stranki; mi nove stranke ne bomo podpirali; ako odpade duhovnik, nas bo srce bolelo, toda ljubeznivega, prijateljskega občevanja z njim ne bomo prekinili, ostane naš brat in drug.

3. Na shode zoper S. L. S. ne bomo hodili; našega ljudstva k shodom ne bomo vodili; ako pa kje kdo zapusti S. L. S. in odpade k novi kmečki, ga ne bomo od se-

4
be odbijali, dokler ostane zvest krščanski veri in krščanski morali, marveč mu bomo dobri duhovni očetje.

4. Ko pridejo nove volitve, se bomo o postopanju še domenili. Glede volitev v občinske odbore velja sinodalno odločilo: »Ako se župljani razcepijo na dve ali več strank, ki pa ne zadevajo vere, marveč so nastale iz drugih razlogov, naj duhovniki nobene teh strank ne podpirajo, ampak vzvišeni nad stranke naj se prizadevajo za mir ter naj za vse enako skrbe in proti vsem enako pravično postopajo.« (Synod. I., pg. 166. n. d.)

De Ker so se glede moje osebe in glede mojega nastopa za jugoslovansko deklaracijo začele v Ljubljani raznašati popolnoma neresnične trditve, zato naj poročam še sledeče:

Ko sem bil meseca novembra na Dunaju, me je nekdo v ministrstvu poprašal, zakaj sem za deklaracijo nastopil in poznano izjavo podpisal? Odgovoril sem dotičnemu gospodu:

»To sem storil: prvič kot odločen ugovor zoper naklepe onih izvenavstrijskih slovanskih krogov, ki hočejo Jugoslovane odcepiti od Avstrije; zato naj ves svet ve, da mi Slovenci te naklepe od sebe odbijamo, ker hočemo ostati v avstrijski monarhiji in pod žezlom naših vladarjev iz habsburške hiše;

drugič kot odločen ugovor zoper velike krivice, ki so jih nam Slovencem že storile in jih ravno sedaj še napovedujejo brezobzirne vsenemške stranke;

tretjič kot odločen ugovor proti nasilstvom, s katerimi gnetejo Madžari njim pridružene slovanske narode;

četrtič prepričan, da zadovoljni Jugoslovani bodo najbolj močna, varna in zvesta obramba zoper sovražnike avstrijske monarhije in habsburške dinastije.

† Anton Bonaventura,
škof.

V Ljubljani, dne 24. novembra 1917.

136.

Duhovnih vaj

so se l. 1917. razen presvetlega g. knezoškofa dr. Anton Bon. Jegliča udeležili sledeči gg. duhovniki ljubljanske škofije:

Abram Ivan	Juvanec Jožef	Papež Anton
Ahačič Matej	Kalan Janez	Dr. Pečjak Gregor
Ažman Simon	Kanduč Franc	Perko Janez
Barle Janko	Kapš Rudolf	Perko Pavel
Benedičič Jakob	Kerhne Franc	Dr. Perne Franc
Bernik Franc	Kerin Martin	Perz Alojzij
Brajec Jožef	Kete Ivan	Petrič Gabriel
Breitenberger Ignacij	Klavžar Janez	Pfajfar Anton
Brence Janez	Klemen Janez	Pfajfar Franc
Bressan Josip	Klemenčič Pavel	Plantarič Jožef
Bukowitz Henrik	Kmet Mihael	Platiša Ivan
Čadež Anton	Koritnik Anton	Plešič Anton
Čadež Viktor	Kragl Viktor	Podbevšek Jernej
Čebašek Ivan	Krajec Anton	Poljšak Anton
Česenj Andrej	Kraker Jožef	Potokar Jožef
Češarek Alojzij	Kralj Franc	Pravhar Jožef
Čik Karel	Kranjc Jožef	Pravst Albert
Dr. Debevec Jožef	Krek Franc	Prebil Ferdinand
Dr. Demšar Jožef	Langerholz Janez	Premrl Stanko
Dežman Ivan	Lavrenčič Ivan	Ramoveš Andrej
Dobnikar Ivan	Laznik Jožef	Remškar Valentin
Dolenc Janko	Lebar Jakob	Rihar Štefan
Dr. Dolenc Jožef	Leben Jožef	Rožnik Tomaž
Erker Jožef, kanonik	Lederhas Ludovik	Rupnik Franc
Erzar Frančišek	Dr. Lesar Jožef	Rupnik Karel
Ferjančič Frančišek	Dr. Levičnik Alfonz	Sadar Janez
Filler Vaclav	Likar Peter	Schauer Avguštin
Gabrovšek Frančišek	Logar Jožef	Sedej Franc
Dr. Gnidovec Janez	Lovšin Anton, st. (Radomlje)	Selan Anton
Gnidovec Jožef	Lovšin Franc	Smolnikar Luka
Govekar Franc	Lovšin Ivan (Planina)	Smrekar Janez
Dr. Grivec Franc	Lovšin Janez (Lesce)	Sparhakl Karel
Dr. Gruden Jožef	Lunder Alojzij	Stenovec Andrej
Hiersche Franc	Magajna Andrej	Steržaj Franc
Hoenigman Franc	Majar Valentin	Stroj Alojzij
Hoenigman Franc, ml.	Majdič Franc	Sturm Franc
Jaklitsch Janez	Mensingger Jožef	Sušnik Janez Decoll. (ml.)
Janež Dominik	Dr. Merhar Alojzij	Dr. Svetina Ivan
Dr. Janežič Ivan	Mihelčič Janez	Šega Viktor
Jarec Alojzij	Miklavčič Ivan (Vrh)	Šinkovec Avguštin
Javornik Tomaž	Mlakar Janko	Širaj Andrej
Jelenec Ivan	Nadrah Ignacij	Štrekelj Jakob
Jemec Anton	Nemanič Martin	Štrubelj Ivan
Jereb Janez	Novak Matija	Švigelj Viktor
Jereb Matej	Oblak Valentin	Tomè Alojzij st.
Dr. Jerše Josip	Ogrizek Jakob	Traven Franc
Ježek Matej	Dr. Opeka Mihael	Dr. Ušeničnik Aleš
Juvan Franc	Oswald Franc	Dr. Ušeničnik Franc

Verbajs Anton
Vindišar Ivan
Vondrášek Vaclav
Vovko Franc
Vrankar Jožef

Watzl Franc
Wester Alojzij
Zabret Franc
Zore Anton
Dr. Zore Janez

Zorko Franc
Žganjar Ignacij
Žlogar Anton
Žužek Franc

137.

Domovi za ubožne invalide.

C. kr. dež. vlada za Kranjsko sporoča z dopisom 14. oktobra 1917, št. 29.704, da namerava vojni oskrbni urad invalidom, ki bodo do 75 % nezmožni za delo in zaslužek, nakupiti domove, če le mogoče v domači občini. Izvzeti so slepi invalidi, ker bi ne mogli zemlje sami obdelovati in se bo zanje drugače skrbelo. Politične okrajne

oblasti so dobile nalogo, naj take invalide izsede in jih pouče, da naj prošnje za pridobitev doma vložijo. Prošnji naj priložijo potrebna dokazila.

Čč. župnim uradom se naroča, naj invalidom in političnim oblastem pomagajo pri tem poslu.

138.

Sedmo vojno posojilo.

7. vojno posojilo je razpisano do opoldne 3. decembra 1917.

Po razglasu c. kr. finančnega ministrstva se izdajajo:

a) davka proste 5½ % razdolžljive državne zadolžnice v kosih po 50, 100, 200, 1000, 2000, 10.000 in 20.000 K. Kuponski roki: 1. februarja in 1. avgusta. Povračilo v nominalni vrednosti v letih 1923. do 1957. z izžrebanjem serij po 5.000.000 K. Od 1. januarja 1927 naprej sme c. kr. finančni minister izžrebanje pomnožiti ali pa neugašeni ostanek po trimesečni odpovedi v nominalni vrednosti izplačati;

b) davka proste 5½ % 1. avgusta 1926 v nominalnem iznosu povratne državne zakladnice v kosih po 1000, 5000, 10.000, 50.000 K.

Obresti tečejo od 1. novembra 1917 dalje. Podpisna cena: za zadolžnice 92'50 %, za zakladnice 94'50 %.

Bonifikacija ½ % in enomesečne obresti.

Čč. župni uradi se na to posojilo opozarjajo in vabijo, naj cerkvenoustanovno premoženje, ki je v hranilnih knjižicah naloženo, prelože na vojno posojilo. Tudi naj vernikom to posojilo priporočajo kot najboljši in najvarnejše naložen papir.

139.

Ročne granate.

C. kr. dež. predsedništvo za Kranjsko prijavlja z dopisom z dne 16. nov. 1917, št. 3065/pr., semkaj sledeče svarilo, ki naj se na prižnici oznani. Verniki naj se opozore, naj se nabojev (patron), granat, bomb itd., ki bi jih vojaštvo kje slučajno pustilo, nikar ne dotikajo, ker je za nestrokovnjake to navadno zelo nevarno.

Svarilo: Svarilo se je že opetovano in najresneje pred ukvarjanjem nepoklicanih z ročnimi granatami, municijo itd. Kljub temu se dogodi skoraj vsak dan smrtna nesreča.

Občinstvo se iznova kar najnujnejše svari, dotikati se predmetov, o katerih se tudi le domneva, da spadajo v vrsto vojaške municije. Naj-

ditelj ni samo dolžan, da pusti predmet na mestu ležati, ne da bi se ga dotaknil, marveč ima tudi naznaniti kraj, kjer ga je našel, takoj najbližji varnostni straži (c. kr. policijskemu organu, c. kr. orožniški postaji.)

V tem smislu naj podučijo tudi ob vsaki priliki pristojni činitelji mladino. Le tako bode mogoče odvrniti obžalovanja vredne nesreče.

Warnung: Es wurde bereits wiederholt und eindringlichst vor dem Hantieren Unberufener mit Handgranaten, gefundener Munition u. dgl. gewarnt. Dessen ungeachtet ereignen sich tagtäglich Unfälle mit tödlichem Ausgange.

Die Bevölkerung wird daher nochmals dringendst gewarnt, Gegenstände zu berühren, von denen auch nur vermutet werden kann, dass sie in die Kategorie militärischer Munition fallen. Der Finder ist nicht nur verpflichtet, einen solchen Gegenstand unberührt liegen zu lassen, sondern auch den Fundort sofort dem nächsten

Sicherheitsorgane (k. k. Sicherheitswachmann, k. k. Gendarmerieposten) anzuzeigen.

In diesen Sinne möge auch die heranwachsende Jugend von allen kompetenten Faktoren bei jeder Gelegenheit belehrt werden. Nur so wird es möglich sein, derartigen bedauernden Unfällen endlich zu steuern.

140.

Vajeniški dom.

»Društvo za varstvo vajencev« v Ljubljani otvori letos vajeniški dom, kjer bodo imeli vajenci hrano in stanovanje in kjer bo preskrbljeno, da naraščaj rokodelskega stanu v mestnem življenju pravno ne propade. Društvo, ki se opira

na javno dobrodelnost, se obrača tudi do duhovščine s prošnjo za podporo. Da ostane društvo trajno v katoliških rokah, se posebno priporoča pristop k društvu. Letna članarina znaša 5 K, ustanovnina 100 K.

141.

Različne opazke.

Moka za hostije naj se v nujnih slučajih naroča pri kn. šk. ordinariatu. Ordinariat potrjeno prošnjo potem izroči »Zavodu za promet z žitom za Kranjsko«, ki moko nakaže. Prošnje naj se torej ne pošiljajo v Št. Vid pri Ljubljani.

Vino za sv. maše naj se v nujnih slučajih naroča v »Zavodu sv. Stanislava v Št. Vidu nad Ljubljano.

»Škofijski List« stane na leto 6 K. Položnice so priložene.

142.

Slovstvo.

Grundzüge des katholischen Kirchenrechtes von Dr. Johann B. Haring. Ergänzungsheft. Graz. Ullr. Moser. 1917. Str. 52. Cena 2 K 64 y.

Kot dopolnilo k svoji knjigi o cerkvenem pravu je izdal avtor pričujoči snopič. Pregledno je sestavil nove določbe novega cerkvenega prava in pokazal razlike med dosedanjim in novim pravom. Knjiga je zelo poučna in uporabna.

Das neue Kirchenrecht von 1917. (Codex iuris canonici.) Von Dr. Alois Schmöger. Salzburg. Pustet. Str. 46. Cena 1 K 32 v.

Pisatelj na kratko v posebnih poglavjih našteva najpomembnejše razlike starega in novega prava; hkrati se povsod ozira tudi na avstrijski občni državni zakonik. Knjižica nas hitro seznanja

z bistvom novega zakonika; za uporabo je pa prej omenjena boljša.

Frommes Kalender für den katholischen Klerus Österreich-Ungarns 1918. Wien. Carl. Fromme. Cena 4 K 62 v., s pošto 4 K 77 v. — Vsebina: Koledar rimski, katoliški. Cesarska rodbina. Ustroj katoliške Cerkve po vsem svetu. Pošta itd. V prilogi: Florian Sagmeister: Das f. d. Klerus Wichtigste aus den neuen Gesetzen über Namensgebung, Kriegsehelicherklärung, Anfechtung der ehelichen Geburt, Nachbarrecht, Grenzberichtigung, Testamente, Verträge, ferner über Gebühren nebst Formularen für Namensgebung und Testamente. — Dr. B. Fritsch: Zur Frage der Feuerbestattung. — Der österr. Priesterverein Pax. — Die Kongrua-Petition des Pax.

Invalidni dom v Beli krajini.

Odbor za ustanovitev Invalidnega doma v Beli krajini razpošilja sledeči oklic:

»Veliko žrtvujejo za nas naši hrabri vojaki v strelskih jarkih. Mnogi so že in bodo še dali življenje za domovino. Drugi bodo prišli domov, toda ne več čvrsti kot so šli, bodo bolni, pohabljeni, nesposobni za delo, invalidi. Žrtvovali so domovini, nam, svoje zdravje, svoje zdrave ude. Kaj jim je pač dolžna domovina! Ni-li dolžna skrbeti za njih življenje, jim lajšati njih dušno in telesno bolečino?

Mnogo teh revnih invalidov ne bo našlo v domači hiši prehrane, ne življenja, mnogi niti stanovanja. Kam se naj taki reveži obrnejo? Naj li hodijo križem sveta za kosčkom kruha? Sramotno bi bilo to za nas vse, ki nam je vojna pustila zdravje.

Zato namerava podpisani odbor sezidati v lepí solnčni Beli krajini poseben dom za in-

valide, ki so za delo nezmožni, kjer bodo mirno uživali hvaležnost domovine pod oskrbjo redovnih sester.

Ta dom se bo ustanovil pod varstvom samega poveljnika vse naše vojske proti Italiji, feldmaršala nadvojvoda Evgena.

Ker bo pa to podjetje uspelo le, ako nas podprejo plemenita srca, Vas prav iskreno prosimo za manjšo ali večjo podporo, kolikršno pač zmorete. Če imate malo, dajte malo z radovoljnim srcem, če Vas je Bog oblagodaryl z večim, dajte več. Bodo Vam za to hvaležna srca trpinov, ki so v vojski vse žrtvovali.

Napišite na priloženo položnico vsoto namenjenega daru, zraven pripišite svoje ime in dajte na pošto! Podpisani pa Vam že vnaprej ključemo: Bog plati!

Čč. župnim uradom se nabirka prav toplo priporoča.

Škofijska kronika.

Umeščen je bil dne 1. novembra 1917 na župnijo Zlato polje g. **Jožef Kranjc**, kaplan na Dobrovi, dne 21. novembra g. **Franc Juvan**, župnik pri Sv. Križu nad Jes., na župnijo Ljubno.

Premeščeni so bili gg. kaplani: **Vincenc Lavrič** od Sv. Trojice pri Tržišču v Ribnico, **Franc Sedej** iz Polhovega gradca na Dobrovo.

Nameščeni so bili gg. novomašniki: **Alojzij Peček** kot kaplan pri Sv. Trojici pri Tržišču, **Alojzij Kodermac** (iz goriške nadškofije) kot kaplan v Poljanah.

V vojno službo je bil klican g. **Ivan Drešar**, kaplan v Trebnjem.

Posvetil je presv. g. knezoškof dr. **Anton B. Jeglič** g. dijakona tržaško-kopske škofije **Cirila Podržaja** dne 18. novembra 1917 v mašnika.

Imenovan je bil za excurrendo-upravitelja pri Sv. Križu nad Jesenicami g. **Matej Žbontar**, kaplan na Jesenicah.

Stalni pokoj je dovoljen g. **Anton u Jamniku**, duh. svetniku in župniku na Selih pri Kamniku.

Umrl je g. **Valentin Klobus**, župnik v pok., na Goričanah (ž. Preska) dne 23. oktobra 1917. — Priporoča se čč. duhovščini v molitev.

Knezoškofijski ordinariat v Ljubljani, dne 27. novembra 1917.

Vsebina: 133. Pastoralne konference I. 1917. — 134. Oddaja cinastih piščali v vojne namene. — 135. Združevanje več šolarskih oddelkov pri verouku. — 136. Duhovne vaje I. 1917. — 137. Domovi za ubožne invalide. — 138. Sedmo vojno posojilo. — 139. Ročne granate. — 140. Vajeniški dom. — 141. Različne opazke. — 142. Slovstvo. — 143. Invalidni dom v Beli krajini. — 144. Škofijska kronika. — Priloga: O razdoru v S. L. S.